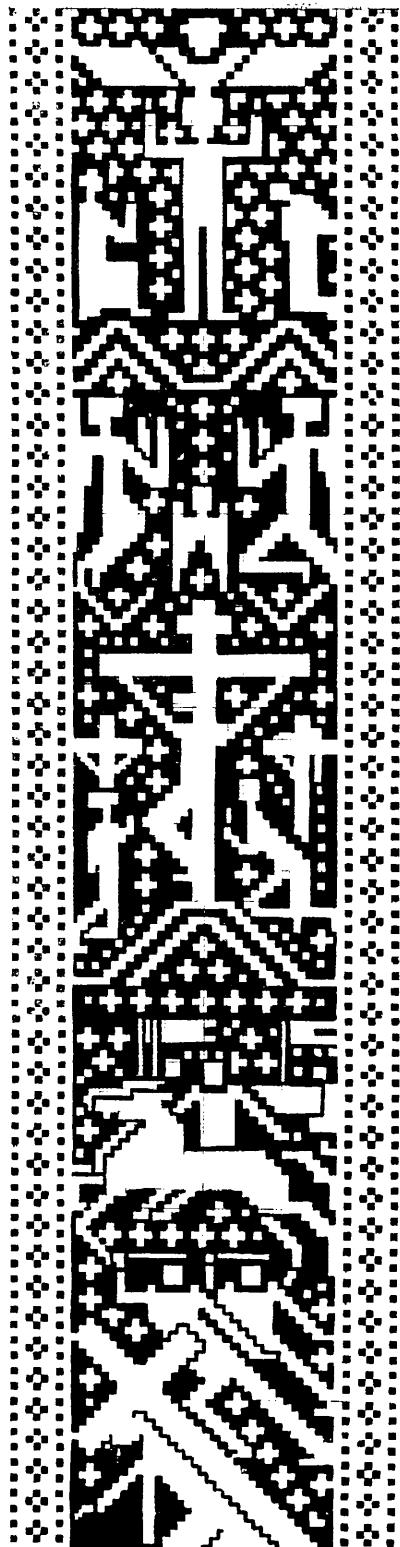

ГОД VIII ЛІСТАПАД - СІНЯЖАНЬ
1954 г.

№ 63

БОЖЫМ ШЛЯХАМ

ДВУМЕСЯЧНЫ ЧАСАЛІС БЕЛАРУСКАЕ РЭЛІГІЙНАЕ ДУМКІ

BOŽYM ŠLACHAM

(SUR LA VOIE DIVINE)

BULLETIN RELIGIEUX BIELORUSSIEN BIMESTRIEL

Année VIII.

№ 63 Novembre-Décembre 1954

51, rue des Sts-Pères — PARIS - VIe

Перадплата «Божым Шляхам» на 1955 г.		
	За адзін нумар	На год
Францыя	60 фр.	350 фр.
Англія	1 ш. 10 пэн.	8 шыл.
Аргэнтына	2 пэз.	10 пэз.
Аўстралія	2 ш.	10 шыл.
З. Ш. А.	20 цэн.	1 дал.
Бэльгія	8 б. фр.	50 б. фр.
Данія	1 д. кар.	6 д. кар.
Канада	20 цэн.	1 дал. 20 ц.
Нямеччына	80 пф.	5 н. м.
Швэція	1 ш. кар.	6 ш. кар.

Грошы слашь на адрасы:

У ФРАНЦЫІ:

Chèque Postale : Paris c. 6287 44
R. P. Horosko Leo. 95, rue de Sèvres,
PARIS VIe.

У АНГЛІИ:

Rev. dr. C. Sipovic, Marian House, Holden
Avenue, LONDON N. 12.

У АРГЭНТЫНЕ:

Asociacion Bielorusa en la Argentina C. Co-
ronel Sayos 2981.
4, de Junio, Buenos Aires.

У АЎСТРАЛІІ:

Mr. Jackievicz Donat, 60, Fisher Str.
East BRISBANE, Q-ld.

У БЕЛЬГІІ:

M. l'Abbé Czerniański François, Michelse
202. LOUVAIN.

У НЯМЕЧЧЫНЕ:

Dechant Michael Moskalik. Konto, № 135259,
P. Sch. A. Hannover.
in Goslar,

У 1954 г. ПРЫСЛАНА ў РЭДАКЦЫЮ ў ФОРМЕ ВЫМЕНЫ НАСТУПНЯЯ ПЭРЫЁДЫКІ:

Аб'еднанье Нр. Нр. 50-52.

Абежнік БІНІМ Нр. Нр. 2, 3.

Бацькаўшчына Нр. Нр. 1-48.

Баявая Ускалось Нр. 4.

Беларус Нр. Нр. 46-50.

Беларускі Голос Нр. Нр. 1-3.

Беларускі Патрыёт Нр. Нр. 1-2, 3.

Беларускі Эмігрант Нр. 58.

Веда Нр. Нр. 24-28.

Віці Нр. 5.

Дакументы і факты Нр. 3.

Запісы БІНІМ Нр. Нр. 5, 6.

Інфармацыйны Бюлетэн СББ Нр. Нр. 19, 20.

Каласкі Нр. Нр. 22-25.

Камбатанцкі Голос Нр. 1.

Лісток к Беларусам Нр. Нр. 1-10.

Конаці Нр. 1.

Моладзь Нр. 32.

Сіла Веры Нр. 7.

Сялянскі Кліч Нр. 1.

Царкоўны Сьветач Нр. Нр. 4, 5.

Шарсынець Нр. 13-14.

Biuletén Addziełu B.-A. Z. u Chicago Nr. 4.

Łučník Nr. Nr. 18, 19.

Słowa Bożaje Nr. Nr. 1-44.

Syndykalnyja viestki Nr. 6.

Вістник Нр. Нр. 1-22.

Вісты Нр. Нр. 1-9.

Голос Христа Чоловічнобия Нр. Нр. 74-77.

Канадскій Ранок Нр. Нр. 795-814.

Мі і Світ Нр. Нр. 12, 13.

Народне Слово Нр. Нр. 1-37.

Украіна Нр. 8.

Наша Церква Нр. 7.

Украінець-Час Нр. Нр. 1-51.

Украінскій Вістник Нр. Нр. 1, 3.

Украінскій Голос Нр. Нр. 1-47.

Шлях Нр. Нр. 1-50.

Слідами Малої Святої Нр. Нр. 1-3.

Жизнь с Богом Нр. 3.

Козак Нр. Нр. 20-23.

Наш Приход Нр. Нр. 11-13.

Россія и Вселенская Церковь Нр. Нр. 1-5.

ABN Correspondance Nr. Nr. 1-8.

Analecta Ordinis S. Basili Magni. Series II.
Sectio II. Vol. VII. Fase. I-IV.

Idziemy Nr. Nr. 27-32.

Głos Konfederacji Nr. Nr. 5-9.

Katholischer Digest Nr. Nr. 1-11.

Knigu Lentyna Nr. Nr. 64-75.

Oriente Nr. Nr. 1-4.

Oriente Cristiano Nr. Nr. 1-11.

Vers l'Unité chrétienne Nr. Nr. 59, 60.

Bulletin d'Academie Intern. Libre des Scien-
ce et des Lettres. 1954.

КНІГІ ПРЫСЛАНЫЯ ў РЭДАКЦЫЮ:

Лукаш Калюга, Нядоля Заблоцкіх. Аповесць.
Выд. «Бацькаўшчыны». Мюнхэн 1954, 8°,
стар. 127.

Кіпель Е., Аснова маралі (фундамант этыкі).
New York 1953 f. 8° star. 56.

Блаженнага Георгия Акафист Божией Матери,
Fordham 1954, f. 16°, star. 55.

Стахій Стеблецкій, Переслідування Украінської
і Білорускай Католицкай Церкви російскими
царями. Укр. Кат. Вид. в Мюнхені. 8°,
стар. 104.

Уладзімер Жылка. Творы. Да 20-тых угодкаў
съмерці. Пад рэдакцыяй і з каментарамі
Ант. Адамовіча. Ню Ёрк 1953. 8°. (Выданыне
недакончанае).

Memorandum para el primer Congreso Anti-
comunista Panamericano. Mexico 1954.
f. 8°. star. 32.

(Працяг на воклады **).

БОЖЫМ ШЛЯХАМ

Год VIII.

ЛІСТАПАД-СЫНЕЖАНЬ 1954 г.

№ 63

Мэсіяністычныя прагоцтвы

Прыход Збавіцеля на съвет стаўся зваротным пунктам у жыцьці чалавечтва. Аб гэтым съвезды ня толькі багасловія, але і ўся гісторыя. Гэткая важная падзея ня была неспадзевання; да яе Бог падрыхтоўваў людзей ад зарання вя-коў.

Ужо апавяданьне аб упадку ў грэх прабацькоў мае прагоры сказ, што семя жанчыны сатре голаву зымея, хоць ён і будзе жаліць яе пяту (Быць. III, 15).

Патрыярх Аўрааму (2. тысяч. да Хр.) абя-цаў Бог: «Усе плямёны зямнія багаславяцца ў табе» (Быць. XII, 3), а крыху пазней яшчэ двой-чы паўтарыў Аўрааму гэтае абяцаньне (Быць. XXVI, 4. і XXVIII, 14).

Патрыярх Якуб, багаслаўляючы свайго най-старэйшага сына Юду, выказвае першы раз на-мёк на час прыходу Мэсіі: «Не адымеца скілетр ад Юды, ані правадыр ад патомкаў яго, аж да-куль ня прыйдзе той, што мае быць **пасланы**, і ён ёсьць спадзяваньне народаў» (Быць. XLIX, 10).

Аб тым, што час прыходу Мэсіі ў часе ван-дроўкі жыдоў па пустыні (XV век) ня быў яшчэ блізкі, казаў прарок Балаам, які ша загаду цара Моаба меў пракліналь жыдоў, але замест пра-клянцыя, багаславіў іх і ўканцы казаў: «Бачу Яго, але не цяпер; узіраю ў Яго, але ня з бліз-ка. Народзіцца зорка ад Якуба, устане розга ад Ізраіля і разбурыць князёў Мoава, зьнішчыць усіх сыноў Сэта» (Лік. XXIV, 17).

Майсей (XV в.) аб прыходзе Мэсіі гаварыў, як аб вялікім прароку: «Прарока ад народу твойго, спаміж братоў тваіх, як мяне, уздыме табе Господ Бог твой, Яго слухайце» (Другаз. XVII, 15). Гэ-тыя простыя слова важныя тым, што на іх потым спасылаўся Сам Христос: «Каб вы верылі Майсюю, дык верылі-б і Мне, бо ён пісаў аба Мне» (Ів. V, 46). На аснове гэтага-ж тэксту самарытане, якія з усяго Старога Запавету прызнавалі толькі Пя-цікніжка Майселя, верылі ў прыход Мэсіі.

У пэрыядзе жыдоўскіх цароў мэсіяністрчныя прагоцтвы стаюцца больш дакладнымі. Прарок **Натан** (каля 10 стаг. да Хр.) прадсказваючы Да-выду съветлыя дні панаваньня Салімана, забягае ўтварод аж да часоў Мэсіі, аб якім Бог кажа: «Я

буду Яму Айцом, а ён будзе Мне Сынам» (І. Па-раліп. XVII, 13). Пачынаючы ад часоў Давыда часта Мэсія будзе звяцца царом і ня мень часта Яго называючы Сынам **Божым**. «Сказаў Мне Гос-пад: Ты ёсьць Сын Мой, сягнонья Я радзіў Ця-бе» (Пс. II, 7). У звязку з асаблівасцю мэтаю пры-хаду Мэсіі, каб прынесці сябе ў ахвяру за лю-дзей, Яго так-же называючы съвятаром: «Ты ёсьць съвятар на век паводля ўставу Мэльхісэдэ-ка» (Пс. CIX, 4). На гэты тэкст спасылаецца ап. Павал, калі гаворыць аб съвятарстве Хрыста (Жыд. VII, 1-7). Звычайна съвятары хутка міна-юцца, а съвятар паводля ўставу Мэльхісэдэка, гэта значыць валадара справядлівасці, валадара міру, мае быць вечна — такім ёсьць толькі Хрыс-тос.

З таго-ж часу жыдоўскіх цароў маюцца пер-шыя прагоцтвы аб прасльедаваньні Мэсіі. Шмат ёсьць гэткіх прагоцтваў у псальмох, дык нічога дзіўнага, што ў Эвангельлях і апостальскіх лістох, падчас апісання мукаў Хрыста часта спасы-лаюцца на псальмы. Напрыклад пс. LXVIII хоць не належыць да поўнасцю мэсіяністычных псаль-моў, але мае шмат сказаў, якія споўніліся на асо-бе Хрыста; такія, як: «Зъненавідзелі Мяне да-рэмна» (Ів. XV, 25). «Рупнасць аб доме Божым зъяде Мяне» (Ів. II, 17) і даслоўка споўніўся верш 22: «Замест стравы, яны жоуть Мне далі, і калі меў смагу, напайлі Мяне воцтам» (Мат. XXVII, 48). Шмат споўнілася з мэсіяністычнага пс. XXI. З Хрыста съмняюцца, калі ён быў на Крыжу (в. 8. — Мат. XXVII, 39). Наругаючы з Хрыста даслоў-на словамі псальму: «Надзяеўся на Господа, няхай збавіць Яго, няхай вызваліе Яго, калі Яму любы» (в 9 — XXVII, 43). «Яны дзеляць адзежу Маю і на вонратку Маю кідаюць лёс» (в 19 — Мат. XXVII, 35; Ів. XIX, 24). Псалом XV прадсказвае ўваскра-сеньне Хрыста: «Бо не пакінеш съвятога свайго ў пекле» (в 10). На яго спасылаўся потым ап. Пя-тро ў сваёй прамове да жыдоў (Дзеян. Ап. II, 25-36). У іншых псальмох сустракаюцца толькі па-асобныя мэсіяністычныя сказы.

У пэрыядзе парокай зъяўляюцца ўжо зусім дакладныя прагоцтвы аб Мэсіі. Тут пералічым іх

не ў хронолёгічным парадку, але перш зъвернемся да меншых прарокаў, а потым да больших.

Осія (VII в. да Хр. сучаснік Iсаі) прадсказвае канец жыдоўскага царства, расьсеянныне жыдоў па съвеце, а потым іхняе прыніцце навукі Мэсіі — наверненне (III, 4-5).

Іоіль абвяшчае сасланыне Духа Святога на вучнія Мэсіі: «І будзе, пасля гэтага вылью Духа Майго на ўсякае цела; і будуть прарочыцы сны ваши і дочки ваши; старым вашым будут сны і юнакі ваши будуть бачыць зданыні. І на рабоў Маіх і на рабыні Маіх у тых дні вылью Духа Майго» (II, 28-29). На гэтае прароцтва спасылаўся ап. Пятро (Дзеян. Ап. II, 17-21), калі першы раз у Новым Запавете зышоў Св. Дух ка апосталаў.

Амос (Сучаснік прар. Осіі VII в.). Гэты прарок агульна абвяшчае валадарства Мэсіі (IX, 11-15) ў форме дачаснага дабрабыту.

Іона сам уласціва нічога не гаворыць аб Мэсіі, але самая гісторыя прарока, ягонае праўыванье ў чэрэве якогасці марскога патвора, сталася правобразам праўыванья Хрыста ў гробы. Калі жыды прасілі ў Хрыста знаку з неба, дык Ён ім адказаў: «Род крывадушны і чужаложны шукае знакоў і знакі ня будуть даны яму апрача знаку Іоны прарока» (Мат. XII, 39).

Міхэй (канец VII в. да Хр.). Паказвае на ўніверсалістычны характар прышлага мэсіяністычнага валадарства і дакладна азначае мейсца народжання Хрыста: «І ты, Бэтлеем, Эўфрат, меншы ты між гарадоў Юды, але з цябе Мне выйдзе той, што будзе валадаром Ізраіля. Ягонае паходжанне ад пачатку, ад вечных дзён» (V, 2). Паводле гэтага тэксту жыдоўскія кніжнікі на запытаныне Гэрала, дакладна азначылі, дзе радзіўся Хрыстос і туды, значыць у Бэтлеем, накіравалі ўсходніх магаў пакланіцца Нованараджанам у (Мат. II, 5-6).

Аггей, які жыў падчас будовы новае съвятыні ў Ерусаліме (к. 530 г. да Хр.) бачачы, як жыды сумавалі, што яна шмат бяднейшая, як калішняя салімонава, суцяшаў іх тым, што новая съвятыня будзе мець той гонар, што ў сваіх мурох будзе некалі вітаць Хыста: «Вось як гаворыць Госпад сіл: ужо незадоўга і Я парушу неба і землю, мора і сухадол. І парушу ўсе народы; і прыйдзе той, Якога чакаюць усе народы, і напоюню гэты дом славаю» (II, 7-8).

Амаль усе прароцтвы **Захарыі** (перш. пал. IV ст. да Хр.) маюць мэсіяністычны характар. Між іхным Захарыем вельмі дакладна прадсказвае ўхад Хрыста ў Ерусалім: «Узрадуйся дачка Сіону, усынешся дачка Ерусаліму: вось цар твой ідзе к табе справядлівы і Збавіцель; сам Ён бедны і усядаючы на асьліцу і на маладое асьлянія» (IX, 9). Эвангеліст Матэй спасылаецца на гэты тэкст (XXI, 5). У Захарыі ёсьць шмат прароцтваў аб муках Мэсіі: «Параражу паствуha і расьсеююща авеч-

кі» (XIII, 7). «І будуць узірацца на Мянэ, каторага праўбюць і будуць плакаць наўзыд аб Ім, як аб адзінародным і сумаваць аб Ім, як сумуюць аб съмерці першароднага» (XII, 10) і інш.

Малахія (сярэд. IV. ст. да Хр.) абвяшчае прыход прадцечы: «Вось я пашлю анёла майго і падрыхтуе шлях перад ablічам Маім. І адразу прыйду ў съвятыню сваю, Валадар, Якога вы шукаеце і анёл запавету, якога вы хочаце» (III, 1). На іншым мейсцы Малахія прадцечу называе прарокам Ільлю: «Я вам пашлю прарока Ільлю першым прыйдзе вялікі і страшны дзень Госпада» (IV, 5). Адно з найбольш важных прароцтваў Малахіі абвяшчае ўстанаўленыне новае ахвяры Новага Запавету — Эўхарысты: «Хто ёсьць між вами, што замыкае дзвіверы мае съвятыні і хто запальвае съвятыло на Маім аўтары задарма? Няма Майго багаславенства для вас, кажа Госпад сіл, і прыносаду з рук ваших Я на прыйму. Бо ад усходу сонца аж да заходу ёсьць вялікае Маё імя між народамі; і на кожным мейсцы Мне будуть ахвяроўваць і прыносиць Майму імені чистую ахвяру» (I, 10-11). Гэта збылося першы раз на Тайнай вячэры і ад таго часу бесперарыuna прадаўжаеца на ўсіх аўтарох у Каталіцкай Царкве.

Пераходзячы з чаргі да больших прарокаў зъвернемся ў першую чаргу да прарока **Iсаі** (канец VII ст. да Хр.). У яго знайходзіцца ня толькі прадсказаныні аб прыходзе Збавіцеля, але падана вельмі дакладная Яго характэрнысцька. Прарок дакладна прадсказвае народжанье Мэсіі ад дзевы. Калі зънявераны юдэйскі цар Ахаз пабаяўся прасіць у Бога знаку на перамоту над сірыйцамі, прарок Ісаія зъвяртаецца да цара і да ўсяго народу: «Дзеля гэтага Госпад сам дасьць вам знак: Вось дзева пачне і родзіць сына і назаве яго Эмануэль» (VII, 14). Эвангелісты спасылаюцца на гэты тэкст. Мат. I, 23; Лук. I, 31. У далейшым Ісаія называе Мэсію царскім і боскім імёкам: «Бо дзіцягтка радзілася нам і сын даўся нам — і валадарства яго на плячох яго і будзе Ён зваша Цудовы, Годчы, Бог, Мощны, Айцец будучага веку, Князь міру. Памноўшица валадарства Яго і міру Яго ня будзе канца» (IX, 6-7). Да выкананыя свайго пасланніцтва Мэсія пакліканы ўжо ў лоне свае мацеры: «Госпад з лона мацеры Мае паклікаў Мянэ і з нутра яе называў імя Маё» (XLIX, 1). Характар Мэсіі будзе вельмі лагодны: «Ён ня будзе крычаць, ня будзе зважаць на ablічу і ня будзе чутно (на вуліцах) Яго мінага голасу. Трасьціны надломанае Ён не ператоміць і лыну тлеючага не загасіць і будзе судзіць па праўдзе» (XLII, 2-3). Лагоднасць Мэсіі ня зьменіцца і ў часе мукаў: «Цела сваё даў тым, што б'юць, шчокі — тым, што рвуць, ablіча свайго не адвярнуў ад наругаў і запляваньня» (L, 6), (Мат. XXVI, 27). Мэсію будуть ненавідзеть прыслужнікі валадароў (XLIX, 7). Уся 53-а

глава прысьвячана апісанью цярпеняня Мэсіі, падаючы адначасна глыбокую сутнасьць таго цярпеняня: «Але ён парапены за нашыя бясчынствы і скрышаны за нашыя злочыны. Пакараныне міру нашага на Ім, і ранаю Яго мы аздараўлены» (ЛIII, 5). «Ахвяраваны, бо Сам так хацеў, і не адчыніў вуснаў сваіх; як авечка быў ведзены на ўбой, і як ягня бязмоўны перад тым, што стрыжэ Яго, так ён не адчыніў вуснаў сваіх» (ЛIII, 7). Вось жа найглыбейшы сэнс цярпеняня Мэсіі, гэта адпакутаваць за грахі людзей, дзеля гэтага ён і прыймае найгоршыя муки і панікэнъке, але коштам гэтага цярпеняня адбудзеца паднанье грэшнікаў, будзе заснавана Царква і навернуща ўсе народы: «І народы будуць хадзіць у съятле, і валадары ў бліску, які выходзіць з Цябе» (LX, 3).

Прыгожа апісае Ісаія навучальную дзейнасьць Мэсіі: «Дух Господа Бога на Мне, бо Госпад памазаў Мне, для дабравешчанья ўбогім і паслаў Мне аздаравляць разьбітых сэрцам, абвяшчаць увяźненым вызваленые і астрожнікам — адкрыццё турмы» (LXI, 1) (пар. Лук. IV, 13).

Большая частка канцавых прароцтваў Ісаія прысьвячана апісанью перамогі Мэсіі, устаноўленню Царквы (Сіону), распаўсядженню эвангельля па ўсім съвеце. Агулам паводля багацця мэсіяністычных прароцтваў кніга Ісаіі займае першае і асаблівае мейсца ў съв. Пісаныні.

Ерэмія (к. 640-580) гэта адзін з найбольш трагічных прарокаў; ён моцна любіў свой край і свой народ, але ў сваіх прароцтвах бачыў і абвяшчаў вялікія няшчасці для любага народу, якія мелі прыйсьці за ўчыненія грахі. Мэсіяністычныя прароцтвы ў Ераміі маюць больш агульныя характеристики валадарстве Мэсіі. Часам аднак прарок падае некаторыя важныя бліжэйшыя азначэнні Мэсіі; ён напр. кажа, што Мэсія будзе паходзіць з давідавага роду: «У тыя дні, і ў той час Я дам паастак Давіду, паастак справядлівасці» і будзе рабіць суд і праўду на зямлі — (XVIII, 5). Жыдоўскае съвятарства з роду Левіі будзе зьнішчана (III, 16), а на яго мейсца будзе ўстаноўлена іншае (XXX, 18). Характар Мэсіі будзе лагодны, як ягняці (XI, 19).

Езекііл (усп. між. 597-570) прадвяшчае нараджэнне Мэсіі з давідавага роду і што яго валадарства будзе мець новы і вечны запавет (XVI, 30). Мэсію прарок малюе, як добрага пастыра: «І паставлю над імі аднаго пастыра, Які будзе пасвіці іх, слугу майго Давыда; ён сам будзе пасвіці іх і ён будзе іх пастырам» (XXXIV, 23). Потым Хрыстос часта ў прыповесцях называў сябе добрым пастырам (Ів. X, 11, 14 і інш.).

У прароцтвах **Данііла** (к. 606-530) ёсьць вельмі шмат вестак аб Мэсіі. Амаль уся другая частка кнігі прар. Данііла (главы 7-12) прысьвячана мэсіяністычным і апакаліптычным часом.

Паходжаныне Мэсіі мае быць нязвычайнае, боскае, бо Мэсія мае зыці з неба: «Бачыў я ў начным прывідзе, вось з нябеснымі хмарамі быццам Сын Чалавечы дайшоў аж да Адвечнага днямі і быў падведзены да Яго. І даў Яму ўладу, і гонар, і валадарства; і ўсе народы, пакаленыні і мовы будуць служыць Яму; Яго магутнасьць — магутнасьць вечная, якая ня мінецца, і валадарства Яго ня зьнішчыцца» (VII, 13-14). Аб боскім характэры Мэсіі мае съведчыць так-жа тое, што Яго прарок называе «памазаным» (IX, 24). Ён-жа будзе мець уладу дараваць грахі (там-жа). Мэсію прарок усюды называе Сынам Чалавечым. Потым Хрыстос вельмі часта карыстаўся гэтым назовам у адносінах да Сябе. Асабліва слаўнае прароцтва Данііла аб часе прыходу Мэсіі: «Бог скараціў час да семдзесят сядміц на карысць вашага народу і вашага съятога места» (IX, 24). «І пасля шасцідзесяці двух сядміц заб'юшь Хрыста» (IX, 26). Розна паясьняюць гэтыя «сядміцы», але найбольш прынята іх лічыць за гады, праз гэта час прыходу назначаўся на 490 гадоў, а час съмерці на 434.

Пры нагодзе варта ўспомніць, што Данііл мае шмат эсхаталагічных прароцтваў аб паўторным прыходзе Хрыста судзіць жывых і памёрших, (VII, 13-14, XII, 2-3).

Так выглядаў-бы кароценкі ператгляд галаўнейшых і важнейшых прароцтваў аднона Хрыста ў Старым Запавете. Абмякоўваемся пералічэннем толькі важнейшых прароцтваў, бо для нас самае важнае ведаць, што гэтакія прароцтвы ў Старым Запавете ёсць. Бязумоўна некаторыя прароцтвы нялякія, некаторыя няпсўкія — бо ж гэта Боскія думкі, але выказанныя людзкою недасканаласю моваю. Усе мэсіяністычныя прароцтвы набіраюць сваё значэнне ў эвангельскім съятле, і трэба дадаць, што толькі ў эвангельскім съятле яны маюць свой сэнс. Бяз прыходу Хрыста, бяз Эвангельля яны асталіся-б якоюсьці бессансовая пісанінаю, талы, калі ў звязку з асобаю Хрыста, яны выяўляюць свой боскі пачатак, хоць і выказанныя простаю, часам пакалечанаю людзкою моваю.

Аднак гэты чатырех прароцтваў аб Збавіцелю быў-бы вельмі няпоўны, калі-б не ўспамянуць, што ў паганскіх народаў былі так-жа шматлікія прароцтвы, але маючым прыйсьці Збавіцелю съвету. Бог у сваёй міласэрнасці ня выключаў ніводнага народу. Наглядны прыклад гэтага знайходзім у дзейнасьці прарока Іоны, якога Бог паслаў у паганскі горад Нінівію. І паслушаліся нінівіяне асьцерагаючага божага голасу лепш чым слухаліся жыды — выбраны народ. Гэтым самым у Сів. Пісаныні знайходзім доказ, што Бог пасылаў прарокаў і да паганаў, дык пасля гэтага ня будзе дзіўна, што ў паганаў

знейшліся так-жа не бяз Божае волі мэсіяністичныя прароцтвы.

У **кітайцаў** вучань Конфуцыя Тсэ-Сэ (V. в. да Хр.) у сваім творы Джун-юнг апівае свою гутарку з Ко-фуцием, у якой між іншым каіка, што Конфуцый лічыў сябе нягодным называець святым, на гэта Тсэ-Сэ заўважвае: «Настаніку, я чую, што ў заходніх краінах будзе Святы, каторы не пануючы, не дапусціць да разрухаў, не пераконваючы — натхне вераю. Ніхто са съмяротных не патрапіў-бы Яго назваць, але я чую, што гэта будзе праудзівы Святы».

У **Індыі** п'емя Парансау ад няпамятных часоў верыла, што найвышэйшы Бог-Вішну некалі пашле на зямлю Збавіцеля, каб вызваліць людзей с-пад улады зла і ён мае радзіца ў дому пастушкі, злажаць ахвяру і завесці ўсюды валадарства справядлівасці. Называлі яго Богам-Агні і ўважалі за пасрэдніка між Богам-Вішну і людзьмі.

У **Пэрсы**? ідэя аб Мэсіі знайходзілася ў старажытнай пэрской рэлігіі і знайшла свой адгалосак у Зэнд-авеста, дзе гаворыцца, што на зямлю мае прыйсці пасрэднік між Богам і людзьмі і будзе звашца Каошіанк г. зн. Збавіцель. Ён мае радзіца ад дзеяў і зынішчыць на съвеце сілу зла, таму съвет назве яго пераможцам. Ён мае заснаваць царства міру, абнавіць съвет ад граху, даць чалавеку несьмяротнасць і ўваскрасіць памёршых.

Халдэйцы верылі, што некалі мае радзіца ад бязгрешнае дзеяў Святы Усходу і да Яго калыскі будзе весці зорка нябывале яснасці. Відаць на аснове гэтага традыцыі прышлі ў часе народжання Хрыста тры магі з Усходу.

У **Грэцыі** дык філязофы, зынявераныя дарэмнымі пошукамі развязвакі **найэнданейшых жыццёвых пытанняў**, выказвалі жаданыне і спадзяваныне, што хтосьці прыйдзе з неба і прынясе людзям прауду.

Платон (429-347 да Хр.) у творы «Алькібіяд» падае такую гутарку Сакрата з вучнем Алькібіядам:

— Бацька, скажы нам — просіць Алькібіяд — як мы павінны шанаваць Боства?

— Дарагі прыяцелю — адказвае Сакрат — аб гэтым можа сказаць толькі самое Боства і толькі яно можа нас павучыць, што яму падабаецца. Мы павінны чакаць, пакуль Найвышэйшая Істота пашле нам кагосьці з неба і той нам скажа, як мы павінны шанаваць Бога.

— О, каб гэта сталася, пакуль я жыву — усклікае Алькібіяд — як я хачу Яго пабачыць!

У іншым творы «Фэдон» той-жа Платон выказвае зусім падобную думку: «Мы мусім пачакаць, калі нехта прыйдзе з неба і навучыць нас, якія ахвяры складаць Боству».

У творы «Рэспубліка» (II, 161) Платон вы-

казвае думку аб пасрэдніку між Богам і людзьмі, якога несправядліва засуджана, падобна да Сакрата, і што Той пасрэднік прыйдзе дабравольна на съмерць, паддасца бічаванью і распяццю.

У **Рыме** мела быць старое прароцтва аб прыходзе Мэсіі сказанае Кумэйскім Сыбільлямі. Яно мела казаць даволі дакладна, што некалі мае нарадзіца цар, які будзе Збавіцелем. Аб гэтым прароцтве ўспамінае Цыцэрон (106-43 да Хр.) у творы «De divinatione» 2, 54 (Аб прароцтвах). Да гэтых прароцтваў Цыцэрон скептычна заўважвае: «Калі так стаіць у книгах, дык да якога чалавека, да якога часу адносіцца гэкі сказ?» У іншым сваім творы «De respublica» кн. III ён так-жа успамінае аб часох Мэсіі.

Найслаўнейшы рымскі паэт Віргілій (71-19 да Хр.) ведаў прароцтва Кумэйскае Сібліі аб Мэсіі і ўспамінае аб ім у сваім пастушым чаньвёртым вершы «Eclogae» IV, 4-10:

«Ужо апошні век кумэйскага прароцтва дабягае да канца,
Паўстае зусім новы лад вякоў вышэйшага падраджу.
Ужо будзе паслана новае дзіцяціка з вышнягага неба,
Зусім будзе съцёрты лад нашага бясстраўства.

.....
Прыйдзі, хай усё цешыца надыходзячым вала-
ром вякоў!»

Іншы рымскі паэт Горацій (65-8 да Хр.) у адной са сваіх одаў кілкаў: «Прыйдзі нарэшце, Сыне праслаўнае дзеяў, астанься доўта між сваім народу і на хутка вяртайся да неба. Знайдзі упадабаныне ў тым, што Цябе будуць называць царом і Айцом».

Вялікае значэнне да агаворванае тут тэмы маюць съведчаныні старых гісторыкаў аб чаканькі Мэсіі ў народных масах і дзяржаўных кругох. Ведамы рымскі гісторык Тацыт (55-120) піша: «Шмат лядзеў было пераканана, што ў старых книгах съвятароў напісаны, што ў тым часе Усход узрасце і тыя, што паходзяць з Юдэі, прыйдуть да ўлады» (Гісторыя, V, 13). Далей ён алавядае, што гэта мае быць споўненне пераказаў аб прыходзе на съвет абнавіцеля.

Святоній (66-161) у гісторыі імпэратара Аўгуста пераказвае съведчаныне іншага гісторыка Марата, што ў ягоных часох было агульнае чаканьне Збавіцеля съвету і потым падае цікавую зацемку, у съвяtle якое стаєща зусім гісторычна пэўная крыававая разнія дзяцей Герадам: «Марат паведамляе, што ў Рыме відавочна здарыўся нейкі цуд і выявіўся такім чынам, што прыроды ўзялася нарадзіць для рымскага народу цара. Дзеля гэтага сэнат (маючы на съвеце самаўладнага Аўгуста) выдаў быў закён, што ніводзін хлапец, які народіцца ў тым годзе, ня можа быць падаваны». Але гэтая пастанова сэ-

нату не дайшла да выкананыя. Толькі Гэрад зрабіў нешта падобнае у Бэтлеем, хоць сам Святой аб разыні Гэрада не ўспамінае.

Да вышэйпералічаных съведчаньняў можна было-б яшчэ дадаць шматлікія пераказы большых і меншых народаў і плямёнаў, якія ў розных формах мелі нейкую ідэю аб tym, што на съвет мае прыйсьці хтосьці нязвычайны, Збавіцель.

У старых Галлаў недалёка ад Парыжу ў Шартры, дзе жыло племя Друідаў, меў быць калісці аўтар з напісам: «*Virgini Parituare-Druides*», а ў Ногант меў быць аўтар: «*Matri futurae Dei nasciturae*». Археалёгія гэтых аўтароў ужо не засыпела, але традыцыя аб іх асталася.

Калі-б цяпер спробаваць коратка падсумаваць усё вышэй сказанае і спытаць сябе: аб чым усё гэта можна і павінна съведчыць? Дык бязумоўна будзе толькі адзін разумны адказ, што была калісці нейкая вельмі глыбока прычына, якая абумоўлівала ўсеагульнае чаканыне Збавіцеля. Так Божы правід падрыхтоўваў людзтво да належнага ўспрыніцця Ісуса Хрыста. Уцеляўленыне Бога — гэта тайна, якое людзкі разум ня ў сілах уціміць, дык трэба было доўгага часу, і шматлікіх паўторваньняў прарацтваў, каб хоць у людзей добрае волі магло ўтварыцца перакананыне, што Боскі Збавіцель ня ёсьць творам людзкое ўыв, але самаю праудзіваю рэальнасцю.

На нікім ня збыліся Старазаветныя прароцтвы аб Мэсіі, толькі на асобе Хрыста і нікто ня прысвойваў сабе тых прароцтваў акрамя Хрыста. Калі вучні Івана Хрысьціцеля пытаўся ў Хрыста: «Ці ты Той, што маецца прыйсьці, і чакаць нам другога?» (Мат. XI, 3) Христос адказвае ім прароцтвам Ісаі. На падобныя запытаныні жудоў Христос спасылаўся на прароцтвы Майселя і съведчаньні прарокаў. Час абвешчаны Даніелам так-жа мінуў да часу прыходу Хрыста і скончылася лінія жыдоўскіх цароў з апошнімі Макабеямі, іBrad ужо быў ідумеец.

Праўда жыды ўяўлялі сабе Мэсію, як нейкага дачаснага валадара і некалікі раз рабілі спробы абвесьці Хрыста царом, але Христос у гэткіх выпадках, нічога ня кажучы. Ухіляўся ад натаўпу (Ів. VI, 14-15). Урачысты ўваход Хрыста ў Ерузалім тлумачыцца так-жа tym, што жыды спатыкалі Яго, як сына Давіда вага. Апосталы так-жа ўяўлялі Мэсію як нейкага дачасна-

га валадара і таму няраз між імі ўзынікалі спречкі за пяршынство паслья Хрыста, а нават маці Івана і Якава Заведэяў прасіла Хрыста зусім адкрыта, каб яе сыны селі адзін праваруч, а другі леваруч Хрыста (Мат. XX, 20-22). І толькі паслья ўваскрасенія Хрыстос расчыніў апосталам разум дзеля разуменя пісання аб усім tym, што пісалася аб Мэсіі ў Майсее, прарокаў і пісальмох (Лук. XXIV, 44-45).

Але занадта людзкое ўяўленыне Мэсіі ў жыдоў зусім ня зменшвае вартасці самых прароцтваў. Факт астаетца фактам, што Бог улажыў у вусны прарокаў абицянныі абрэхадзе Збавіцеля і выканаў свае абицянныі, ды выкананаў іх ня так як гэтага хацелі жыды, але так, як Сам хацеў. Бог абицаў людзям і ў адпаведным часе паслаў Святое Адзінароднага Сына і Ён стаўся Збавіцелем і настаўнікам. Дык што-ж астаетца паслья гэтага нам — людзям, як не прыняць Ягоную навуку з ўсёю шчырасцю! Не на тое-ж Ён прыходзіў на гэты съвет, каб Ягоную навуку людзі толькі записалі ў книгі і, прыгожа аправіўши, скавалі ў архівы, але на тое, каб успрынялі яе ў свае пекрананыні і выконвалі ў штодзённым жыцці.

Уважнейшыя дасьледнікі гісторыі аднаэгодна съцвярджаюць, што прыход на съвет Хрыста, стаўся зваротным пунктам у гісторыі. Христос стаўся тым каменем, якога нельга абыйтися. Недарма Тодар Момзэн спыніў лісаныне свае «Гісторыі Рыму» на чацвёртым томе, ня могуць знайсці прыродната выясняненьня тым ідэалічным зъменам, якія сталіся ў часе імпэратараў. Або хто можа паясьніць толькі прыроднымі прычынамі тая частыя крылавыя лазы, праз якія прыйходзяць жыды, калі ня прыме пад увагу таго страшнага праклёну, які яны наклікалі на сваю галаву ў часе суду над Хрыстом, кръгучы: «Кроў Яго на нас і на дзецинах наших» (Мат. XXVII, 25)? — гэта адначасна ёсьць грозная асцяярога для ўсіх супрацьхрысціянскіх ідэалёгіяў. Бо ня прышло Христос на зямлю на тое, каб яго судзілі, але каб стацца Правадыром і Настаўнікам.

Дзеля гэтага, як-бы нам ня выдаваліся цяжкімі вымаганыні Хрыста, мы з ахвотаю іх прымем і выканаем дзеля нашага асабістага добра, для добра ўсяго беларускага народу і для добра ўсяго людзтва.

а. Леў

Мітрапаліт Андрэй Шэптыцкі

Сёлета першага лістапада мінула 10 гадоў ад дня съмерці вызначнага украінскага каталіцкага мітрапаліта Андрэя Шэптыцкага. Дзейнасць гэтага вялікага епарха, съвятасць ягонага жыцця, глыбіня і шчырасць любові да ідэі аўгустинан-

ства Цэркvaў, шырыня размажу ягоных плянаў — зрабілі яго славным ува ўсёй ягонай вялікай бацькаўшчыне Украіне і шырокім на ўсім съвеце.

У дзейнасці мітрапаліта Шэптыцкага Бела-

русь займала паважнае мейсца, дык і нам нельга не азначыць сумных угодкау ягонае съмерці. Прозывіща Шэптышкага на Беларусі было ведама двлі добра, але нажаль ня так мітрапаліта, як ягонага нядобрае славы брата генэрала, таму іх неабходна добра разрозніць.

Мітрапаліт Андрэй Шэптышкі, у съвеце Раман-Аляксандар, радзіўся 20 ліпеня 1865 г. у Прылбічах каля Яварава (Галіны) у старым украінскім родзе графоў Шэптышкіх, з яюга калісь выйшла двох грэка-каталіцкіх мітрапалітаў: Атаназі (1729-1746) і Леў (1778-1779). У XVIII стаг. гэты род ужо быў даволі спольшчаны і перайшоў на лацінскі абрад, але ў доне яшчэ монна трымаліся традыцыяў і праз іх захоўвалі жывую лучнасць з родным краем. Іван Шэптышкі і Зося з роду графоў Фрэдро — бацькі Рамана-Аляксандра дбалі аб агульным і рэлігійным узгадаваныні сваіх дзяцей. Будучы мітрапаліт згодна з жаданьнем бацькі спачатку студыяваў права ў Кракаўскім, а потым у Вроцлаўскім універсітэтах, здобываючы ў 1888 г. навуковую ступень доктара права. Аднак чуючы моннае пакліканье да міншага жыцця, таго-ж 1888 г. 23 траўня ўступае ў навіньят айцоў Базыльнаў у Дабрамышлі і прымае ўсходні абрад. Па сканчэнні наўціяту прымае манашае імя Андрэй і аддаенча студыям філязофіі і багасловії, якія канчае так-жа з тытулам доктара.

У 1872 г. атрымоўвае сьвятарскія съвячаныні і прызначаецца на кіраўніка навіцыяту, але не на доўга — у 1896 г. выбіраецца ігуменам манастыра сьв. Онфрыя ў Львове, дзе звязтарае на сябе агульную ўвагу сваю руплівасцю і шчырасцю ў працы. На наступны год выбіраецца правінцыяльным сакратаром, а ў 1899 г. Апостальскі Пасад яго назначае Станіславаўскім япіскапам. У Станіслававе прыбыў нядоўга, укансы 1900 г. яго назначаюць Львоўскім мітрапалітам. Львоўскі пасад ён абрніў 17 студзеня 1901 г.

У Львове мітрапаліт Андрэй змог разгарнуць усе свае здолнасці, выявіць усё багацце свае душы. З Львоўскім мітрапалічым пасадам быў звязаны традышыі калішняе каталіцкае Кіеўскае мітраполіі усх. абраду, паколькі яна была сіламоц скасавана расейскім урадам. Круг дзейнасці мітрапаліта Андрэя пашыраўся з дня-на-дзень і хутка знайшоў жывы адгалосак на Беларусі, бо бе-

ларускі адраджэнскі рух быў у кантакце з украінскім цэнтрам у Львове. Каля Іван Луцкевіч, адзін з вызначнейшых піянераў беларускага адраджэння, ехаў у 1904 г. у Вену для дапаўнення сваіх археалёгічных студыяў, дык падарозе затрымаўся ў Львове і ў першу чаргу пастраўся навязаць знаёмства з мітрапалітам. Між пачынальнікам беларускага адраджэнскага руху і мітрапалітам знайшліся два супольныя мамэнты, якія адноўкава цікалі абодвух — гэта археалёгія і ідэя стварэння беларускага нацыянальнае Царквы ў форме каталіцызму славянскага абраду (Вуніі). Дзеля гэтага знаёмства завязалася хутка і было вельмі трывалым. У тым часе дзякуючы дапамозе мітрапаліта Андрэя у Львове быў зарганізаваны царкоўны музэй, які потым быў ператвораны ў Украінскі Нацыянальны Музэй. Там збораліся старыя мастацкія рэлігійныя памяткі, якія на Беларусі неміласэрна нішчылі расейская Улада і фанатычнае расейскае духавенства. З дапаможаю мітрапаліта Андрэя Іван Луцкевіч пераслаў у Львоў шмат вартасных памятак і змог уратаваць значную частку збораў менскага археалёга Таттура, калі пасыля яго съмерці вар'ятка

ўдава расцягнула іх, або нішчыла ненавісныя ёй рэчы.

З архівальнымі рэчамі Іван Луцкевіч часта ездзіў у Львоў і заўсёды тады гасціўся ў мітрапаліту Андрэю. У часе такіх гасцівінняў быў распрацаўваны плян аднаўлення Вуніі на Беларусі. Карыстаючы з зямельнае рэформы, якую праvodzіў у Расеі Сталыпін, было створана Парцэляцыйнае Таварыства, фінансаванае перадусім мітрапалітам Андрэем, якое мела на мэце закупіць на Беларусі некалькі маёйткаў і распарцэляваць іх між беларускімі сялянамі і высланіць да іх некаторую колькасць украінскіх сялан з Галіцыі, каб гэткім чынам магчы адвоніць каталіцкія параходы ўсех абраду на Беларусі. Было ўложана шмат энэргіі і грошаў для правядзення гэтага пляну, але польскія абышарнікі, дагадваючыся аб сапраўдных мэтах праекту, пачалі рабіць розныя інтрыгі і Сталыпін адмовіўся зап'ярдзіць праектаванае Парцэляцыйнае Таварыства.

Адначасна з праектам аднаўлення каталіцкіх параходаў ўсех абраду на Беларусі мітрапаліт Андрэй стараўся стварыць матчынасць падрыхтоўкі адпаведных кадраў духавенства для будучае працы.

З гэтаю мэтаю ён праектаваў адчыніць у Львове вышэйшую багаслоўскую школу для украінцаў і беларусаў з правам надавання дактарату. Даведаўшыся аб гэтым, польскія біскупы пастараліся ў Вене і ў Рыме паднімць такі супраціў, што і гэты праект ажыццяўвіць не удалося.

Але мітр. Андрэй належаў да тых людзей, якія не зынеахвочаюцца першымі няудачамі і цяжкімі пераноскамі. У тым часе ўжо двух беларускіх съятароў вучылася ў Інсбруцкім універсітэце, там заўсёды было некалькі украінскіх багасловіаў і съятароў, гэтую акадынічнасць мітр. Андрэй пастаноўляе выкарыстаць на будучыню ў сваіх плянах адносна падрыхтсукі алпаведных кадраў для унійнае працы.

Каб лепш абзнаёміцца з магчымасцямі рэлігійнае працы на Беларусі і ў Рэспубліцы, мітр. Андрэй у 1907 г. адважваецца на вельмі небяспечны крок. У часе свайго прафынансавання ў санаторыі Лямана адпусцціў бараду і з пашпартам на імя д-ра Олескіцкага ён інкогніто ездзе ў Вільню, Пецярбург і Кіев. Каб змыліць гранічных вартаўнікоў, ён ехаў не праз аўстра-расейскую граніцу, але праз Саксонію.

Невялікі тагачасны беларускі актыў у Вільні сустэрэў мітр. Шэптыцкага вельмі радасна. Нязвычайні госьці сваю высокаю культурою і глыбокую ідэйнасцю збудзіў да сябе ўсіх шчырую любоў і пашану. Ён адведаў рэдакцыю «Нашае Нівы» лы іншыя беларускія ўстановы. З Вільні ў таварыстве Івана Луцкевіча ён адведаў Менск і Случчыну. Якраз тады ў Слуцку адбывалася сельска-гаспадарчая выстаўка і была добрая нагода пазнаць настроі грамадзтва. Далей мітр. Шэптыцкі адведаў Пецярбург, Москву і Кіеў. У Пецярбурзе ў тым часе беларускі гурток яшчэ толькі становіўся на ногі.

У часе гэтага падарожжа быў здарыўся вельмі прыкры выпадак, які мог раскрыць інкогніто мітропаліта. Па дарозе з Менску ў Вільню яго абакралі. Разам з грашымі забралі дакуманты. Антон Луцкевіч у сваіх успамінах аб мітр. Андрэю піша, што «толькі з вялікім трудом удаўся папярэдзіць пагражажуючу бяду». Потым агульна дагадваліся, што да пакражы спрычыніўся адзін расеец, які ўдаваў беларуса.

Развітанае беларускіх дзеячоў з мітр. Андрэем у Вільні адбылося ў невялікім кругу і на станцыю высокага тосція суправаджаў толькі а. Ж. Хоць мітропаліт быў апранены па съвецку, але як садзіўся ў вагон, дык а. Ж. быў кінуўся яму цалаваць руку, толькі энэргічны рух мітропаліта апамятаў айца, каб ня выявіў яго сваім паводзінамі.

Потым усё-ж расейская разведка нейкім чынам даведалася аб падарожжы мітр. Шэптыцкага і газета «Новае Время» апубліковала востры артыкул з пагрозамі пад адрасам мітропаліта, што

у выпадку «новае спробы пранікнуць у межы Рэспублікі, яго зловяць і пасадзяць!»

У наступным 1908 г. мітр. Андрэй паехаў у Рым. Там 14 лютага на прыватнай аудыенцыі ў Свяцейшага Айца сьв. Пія X, які быў да таго ягоным шчырым прыяцелем, мітропаліт зрабіў спраўядзачу аб сваіх пачынаннях і плянах. Папа яе выслушаў з вялікім зацікаўленнем і ўканцы казаў мітропаліту «Utere iure tuos» — гэта азначала дазвол для карыстання прайміціў Кіеўскага мітропаліта. На наступнай аудыенцыі 18 лютага папа даў яму шырокія паўнамоцтвы адносна ўсіх абшараў калішняе Кіеўскага мітропалітства, а тым самым і адносна Беларусі.

Варожасць расейскага ўлады да каталіцызму усёх абраду змусіла мітр. Андрэя да намечання новых плянаў працы, але іх пакрыжавала першая сусветная вайна. Калі расейскія войскі перайшлі граніцу аўстро-венгерскага імперыі і занялі Галіцыю, адразу пачалі супрацькатализмікую акцыю і незабавам бо 2 верасьня мітр. Шэптыцкага арыштована і ў таварыстве а. Язэпа Боцяна ды двух манахаў вывезена праз Кіев у глыб Рэспублікі. Падчас кароткае затрымкі ў Кіеве ён тайна ў гатэлю высьвяціў а. Боцяна на Луцкага япіскапа. Новавысьвячаны япіскап вярнуўся ў Галіччыну, а мітропаліта адпраўлена перш у Курск, а потым у Сузdal'. Ніякія пратэсты перад царскім урадам не памагалі. Вызвалілі мітр. Андрэя толькі пасля лютагаўскага рэвалюцыі ў сакавіку 1917 г.

Выйшаўшы на волю з Суздал'скага манастыра, мітр. Андрэй адразу накіраваўся ў Петраград. На станцыі яго віталі Украінцы і беларусы бяз розніцы веравызнання і палітычных перакананняў. Ад імя беларусаў прывітальнай слова сказаў праф. Браніслаў Элімах-Шыліла. Палчас пабыту мітропаліта ў Петраградзе беларускія сэмінарысты і багасловы з Каталіцкага Духоўнага Акадэміі хадзілі да яго, каб пагутарыць аб сваім жыцці і парайца адносінах сваіх плянаў на будучыню. Даўжэйшую гутарку аб беларускім рэлігійным жыцці меў з ім кс. Вінцэс Гадлеўскі.

Сваё прафынансаванне ў Петраградзе мітр. Андрэй выкарыстаў на розныя дэмаршы перад тымчасовым расейскім урадам і адбыў першы сабор з расейскім каталіцкім духавенствам усёх абраду і ўстанавіў расейскі экзархат з а. Леанідам Фёдаравым на чале. Тады-ж дзякуючы мітр. Андрэю была адноўлена беларуская каталіцкая епархія усёх абраду ў Менску, але час не дазволіў назначыць туды кіраўніка.

Далейшыя палітычныя падзеі і падзел Беларусі падобна як і падзел Украіны між Савецкім Саюзам і Польшчай змінічылі ўсе пачынанні мітр. Андрэя. Расейскага экзархата арыштавалі бальшавікі, а Луцкую епархію, якую мітропаліт апнавіў у 1914 г., змінічылі палякі, юрысыдыкцыя мітропаліта была абмяжоўвана толькі да Галіцыі. У

сваёй рэлігійкай і грамадзкай дзеянасьці ён меў ад польскіх дзяржаўных кіраўнікоў нязлічаныя цяжкасці і варожае супрацьдзеяньне үключна да арыштаў (1919-1920 і 1923 гадох) і канфіскатаў пастырскіх лістоў (1938 г.).

Прыязныя адносіны мітр. Андрэя да беларускага народу аставаліся ўесь час моцнымі і шчырмі ды выяўляліся заўсёды, калі толькі да гэтага здаралася нагода. Паслья съмерці Івана Луцкевіча прыязную перапіску з мітрапалітам прадаўжалі Антон Луцкевіч і а. Ул. Талочка. Дз'веры Гр. каталіцкае Багаслоўскае Акадэміі ў Львове былі заўсёды адчынены для беларусаў. Нажаль толькі двух беларусаў выкарыстала гэтую магчымасць студыяў, бо алтуль было вельмі цяжка вярнуцца на працу ў беларускія парахвії. Аднак пры добрай волі самых каўдыдатаў мітрапаліт даваў стыпэндыі яшчэ на дадатковыя студыі ў Інсбрук і гэта значна аблігчала магчымасць знайсці працу ў беларускіх парахвіях.

У часе другое сусьветнае вайны, калі Зах. Беларусь і Зах. Украіна знайшліся ў складзе Савецкага Саюзу, мітр. Шэптыцкі, не зважаючы на ніякія небясьпекі значна пашырае поле свае дзеянасьці. Ён уважае, што настаў адпаведны мамант, каб выкарыстала свае паўнамоцтвы, што іх атрымаў ад папы Пія X 18 лютага 1908 г. і ў найбольшым сакрэце аднаўляе каталіцкі экзархат усех абраду для Рәсей і стварае новыя экзархаты для: Беларусі, Вял. Украіны і Валыні. Нованазначаныя экзархі адбылі свой першы сынод 18-19 верасення 1940 г. у прысутнасці мітрапаліта, а другі сынод 13-16 чэрвеня 1941 г. адбылі самі. Усе назначэнкі мітр. Шэптыцкага папа Пій XII пачвердзіў 22 лістапада 1942 г. і адначасна прыняў пастанову, што калі будзе магчымы, дык назначыць для

экзархаў апостальскага дэлегата. Гэткая пастанова Свяцейшага Айца была выкліканы тым, што на пачатку 1942 г. украінскі экзарх выйшаў з укрыцця, прыехаў у Кіеў лы распачаў там сваю дзеянасьць. Съледам за ім у сакавіку таго-ж году выйшаў з укрыцця і беларускі экзарх а. Антон Неманецвіч. Аднак дзеянасьць гэтых экзархаў трывала вельмі кратка; летам таго-ж году украінскі экзарх пад назістоўскім пагрозам мусіў сътешна выехаць з Кіева, а беларускі экзарх быў арыштаваны і закатаваны назістамі.

Далейшая ваеннае бура на некаторы час зусім перарвала лучнасць мітр. Шэптыцкага з Беларусью і яшчэ на ўсьпела закончыцца вайна, які надышла сумная вестка, што 1-га лістапада 1944 г. адышло ад нас на векі шчыры прыяцель беларускага народу і нястомны змагар за аўгданічні Цэркву мітр. Андрэй Шэптыцкі.

Сённяшняя валадары Украіны і Беларусі, выніщаючы і ачорніваючы ўсё, што было найбольш вартаснае і съветлае ў гісторыі гэтых суседніх народаў, імкнущы зьгібчысь дарэшты працу вялікага мітрапаліта. Аднак усе іхныя старанні ў гэтым кірунку дарэмныя; і хто ведае магчымы супраць свае волі іхняя праца можа месь вынікі зусім адваротныя да тых, якія яны маюць на ўвеце, бо чым глыбей яны затоптваюць зерне праўды, якое сеяў мітр. Шэптыцкі з непахіснаю вераю ў шчырых сэрцах народных масаў, тым глыбей яно закарэніца і прыйдзе час, калі вялікія і съвятыя ідэі мітр. Андрэй Шэптыцкага і ўся ягоная ахвярная праца закрасуе прыгожым цвятам і прынясе багаты ўраджай на ўсім тым абшары, які ягоная праца абымала.

а. Л. Рымар

Пад знакам „рускае і польскае веры“

ПРАЦЯГ 4-ы

НАСТУП СУПРАЦЬ УСХОДНЕКАТАЛІЦКАЕ ЦАРКВЫ

Вынікі няпрыхільніх адносінаў палякаў да каталіцызму ўсех абраду былі вельмі цяжкай і для рэлігійнага і для дзяржаўнага жыцця беларускага народу. Польскія дзяржаўныя дзеячы, убачыўшы, што Усходнекаталіцкая Царква ня будзе служыць іхным дэнэцыяналізацыйным плянам, стараліся ўесь час яе аслабіць і паніціць, каб праз гэта адвуярнуць ад яе вернікаў ды насупраць забаронам Агістальскага Пасаду, магчы іх лягчэй перацягаць на лацінскі абраад і ў далейшым палянізація. Палітыка аслаблення Усходнекаталіцкай Царквы (Вуніі) значна аблігчыла

пазнейшую расейскую акцыю зынішчэння гэтай Царквы.

Аднак варожасць палякаў да старое Вуніі, хоць няраз мела даволі вострыя формы, ня прымала формы прасльедавання і дзеля гэтага, не зважаючы на ўсякія цяжкасці, беларускі народ у сваёй аграмаднай большасці үспрыняў яе і стараўся захаваць як азнаку свае самабытасці. Гэта асабліва ясна выявілася тады, калі беларускія магнаты, вяртаючыся з пратэстантызму, папераходзілі ў каталіцызм лацінскага абраду і падпаліся палянізцыі, калі ў дзяржаўным і культурным жыцці беларускага народу настаў пэрыяд заняпаду, тады адзінаю арганізацыйную платформаю, дзе яшчэ захоўваліся азнакі бела-

рускае самабытнасці, была толькі Усходнекаталіцкая Царква. Вось дзеля гэтага на яе і накіроўвалі найбольш вострыя атакі ўсе тыя, хто плянаваў поўнае зынічэнне беларускага народу.

Аб фактах няпрыязных адносінай польскіх дзеячуў да Вуніі ўжо үспаміналася перш, тут толькі дадаткова неабходна съцвердзіць, што бальшыня польскіх гісторыкаў прызнае гэтыя факты. Нямала аб тэтым падаў вестак ужо үспамінаны кс. біск. Лікоўскі, не маўчалі аб гэтым і пазнейшыя гісторыкі, як Галецкі (97), Лявіцкі (98), Коссоўскі (99) і інш. Хоць такое прызнаныне ў значнай ступені было выкліканы үласнымі перажываньнямі няволі, але үсё-ж яно да некаторае ступені рэкампензавала үчыненую калісі крыду.

Затое расейская гісторыкі амаль аднагодна да сёньняшняга дня амаль ні ў чым не зъмяняюць свайго крайне варожата становішча адносна Вуніі, пры тым шматлікія факты яны фальшуюць, а шматлікія няпрыемныя для іх факты проста прамоўчваюць. Такі тэндэнцыіны падыход да нашае агульнае гісторыі, і да гісторыі нашае Царквы ў асаблівасці, падобна як і да гісторыі Украіны, вельмі стары, але бадай найбольш дзейна да яго распаўсюджаныя прычынілася славутая калісі «Історія Русов». Зъявілася яна на пачатку XIX ст. Аўтарства яе некаторы час памылкова прытісвалася матлётускаму праваслаўнаму япіскапу Юраму Каціскаму (1755-1795). Нядайна ведамы дасыледнік узвайнае гісторыі праф. Башчак прысьвяціў спэцыяльную студыю «Історія Русов». Ён разабраў сказ за сказам тае «Гісторыі» і з усёю яснасцю выказаў, што аналімы аўтара таго твору (Васіль Полетыка) напісаў «ня гісторыю, але гістарычны раман, у якім уява ня ведае границу» (100). Нажаль якраз з тae фантастычнае і варожае да каталіцызму «Гісторыі» чэрпалі сваё натхненыне расейскія царкоўныя гісторыкі Бантыш-Каменскі, Кояловіч, Чыстовіч і інш., як таксама шматлікія паэты. Расейская цензура ніякіх книгаў у абароне Вуніі не давала, дык ня дзіва, што гістарычны фальш паволі үплываў на фармаваныя варожых адносінай да Вуніі. Дзеля гэтага нават сёньня пісаныя ў абароне нашае роднае царкоўнае гісторыі спалучана з рыскам, аднак нельга астаўляць дзелей незакраненым дагэтулешняга стану рэчаў.

97. Halecki Oskar. U zrodów polskich przedzren wobec akcji unijnnej. «Oriens» R. I. zesz. I. Krakow 1933 star. 8 — 10.
98. Lewicki Kazimierz. Sprawa unii Kościola Wschodniego z Rzymskim w polityce dawnej Rzeczypospolitej. «Sprawy narodowościowe». Warszawa 1933, t. VII.
99. Kossowski A. Blaski i cienie unii kościelnej w Polsce w XVII — XVIII w. w świetle zrodów archiwalnych. Lublin 1939.
100. Elie Borschak. La légende historique de l'Ukraine Istorija Rusov. Paris 1949, star. 180.

Варожае настаўленыне расейскае үлады да Вуніі мае глыбокія карані. Ідэя Вуніі пярэчыць істотным спосабам вельмі моднай калісі і ня выжытай яшчэ з моды сёньня ідэі «Масква — трэці Рым». Вось чаму з боку Масквы рабіліся үсякія інtrygi супраць Вуніі. А рабіць іх было ня цяжка ў меру таго, як дзякуючы антархіі слабела Рэчы-Паспаліта і расейская войскі гаспадарылі на яе абшарах, як у сябе ўдома. Калі быў выбары апошніяя каралаля для Рэчы-Паспаліта, дык расейскія войскі стаялі пад Варшаваю і быў выбраны стаўленык царыцы Кацірыны II.

Афіцыяльныя адносіны расейскае үлады да Вуніі азначаліся крайняю двудушнасцю. Адразу пасля першага падзелу Рэчы-Паспаліта ў 1772 г., калі у межах Расейская імперыі знайшлася паважная частка Польшчы, үлада ў асобе царыцы Кацірыны II афіцыяльна забавязалася забяспечыць рэлігійную свободу для каталікоў абодвух абрадаў і ў той-же час рабіліся падступныя мерапрыемствы для зынічэння каталіцызму ўсходняга абраду (101). За часоў панаваньня Кацірыны II вяліся давомі ажыўленыя дыпломатычныя перагаворы расейскага ураду з Ампостальскім Пасадам; нядайна а. Руэдэ-Журнэль выдаў чатыры томы важнейшых дакументаў з тых перагавораў (102), а з другога боку наступ на Вунію завострываўся з дня-на-дзень (103). Нібыта ў імя свабоды рэлігіі зъявіліся ў 1780 г. дэкрэты, што могуць існаваць толькі тყы паражві, да якіх належыць найменш 100 сем'яў, меншыя паражві мелі далучацца да суседніх; калі з нейкіх прычынаў неставала паражва ў вуніцкіх паражвіях, дык вернікі першым атрымалі новага паражва мусілі выказацца перад «надзейным чалавекам» расейскага генэрал-губэрнатара, ші яны хочуць вуніцкага, ші праваслаўнага паражва (104). Гэтыя законы давалі расейскім чыноўнікам упраўлененую магчымасць умешвашца ў рэлігійныя справы бяз ніякіх адказнасці за буджышццё свае үлады на карысыць «дзяржаўнае вены».

Пасля другога і трэцяя падзелу Рэчы-Паспаліта, калі амаль уся Беларусь знайшлася ў межах Расейская імперыі, супрацьвуніцкі наступ прыняў такія застрашаючыя формы, што здавалася Вуніі пагражаяў блізкі канец. За гады 1772-1796

101. Записка архіепископа Евгенія Булгарыса о лучшемъ способѣ воссоединенія униатовъ съ православною церковью. «Христіанское Чтение», С.-Петербургъ. Июль 1887, стар. 19-93.
102. M. J. Rouet de Journel S. J. Nonciatures de Russie d'après les documents authentiques. Città del Vaticano 1922 — 1952.
103. Maciej Loret. Kościół Katolicki a Katarzyna II, Krakow — Warszawa 1910.
104. Maciej Loret. Op. cit.: Горючко П., Изъ истории воссоединения униатовъ въ Бѣлоруссіи 1795-1805 годовъ. «Труды Кіев. Дух. Акад.» 1902.

Каталіцкая Царква аబодвых абраадаў на Беларусі і Валыні страціла 8 мільёнаў вернікаў, 9.316 парахвій, 145 базыльянскіх манастыроў (105). Съмерць Кацарыны II у 1796 г. палахэнне зъмініла на лепшое.

За часоў панавання цароў Паўла I (1796-1801) і Аляксандра I (1801-1825) Усходнекаталіцкая Царква перажывала парашунаўчы супкай і нават, не зважаючи на забарону пераходу з праваславія на іншыя веравызнанні, некаторыя парахвіі зматлі вярнуцца ў каталіцызм, але пры гэтым шматлікія з іх адразу пераходзілі на лацінскі абраад, спадзяючыся, што такім чынам ў будучыні забяспечаць сябе ад новых навяртанняў на праваславіе.

Ад калі на царскім пасадзе сеў Мікалай I, хутка адноўлена наступт супрацы Усходнекаталіцкага Царквы і быў запраектаваны тайны плян яе зьнішчэння (106). Палахэнне становілася грозным, бо гэтая Царква перажыўшы прасльедаванне за часоў Кацарыны II ня была шматлюдею; яе стан у ліках выглядаў так:

Гады	Парахві	Святыяры	Манастыры	Вернікі
1804	1.388	1.681	91	1.398.478
1825	1.466	1.985	78	1.427.570
1834	1.339	2.006	42	1.504.281

Пачынаючы ад 1826 г. з царскае канцылярыі сышпаліся, як з мяшкa, розныя дэкрэты і ўказы з штог раз больш грозным зъвестам: У лютым 1826 г. забаранялася падчас фэстаў прадаваць на рынках вуніяцкія кнігі; 9. X. 1827 г. заплянавана сакрэтнае мерапрыемства для паступовага пераводу вуніяцкай у праваславіе; 22. IV. 1828 г. разъздзелена зусім усходнекаталіцкую адміністрацыю ад лацінскага; у тым-же падзе з 4-х вуніяцкіх епархіяў утворана толькі дзіве і пры гэтым абсаджана іх япіскапамі, якія ўжо далі згоду на пераход у праваславіе; 10. IX. 1830 г. адноўлена забарону пераходу з праваславія ў каталіцызм і пабольшана кары за такі пераход; 19. VII. 1831 г. з'явіўся ўказ аб камасаванні і закрыванні каталіцкіх манастыроў у 7-і заходніх губерніях, у наступным годзе 17. VII. касаваліся агулам усе базыльянскія манастыры і касаваліся вуніяцкія духоўныя школы — вучні з іх мелі вучыцца ў праваслаўных установах. У 1832 г. распачалася шырокая акцыя зъбірання і паленення старых вуніяцкіх служэбнікаў і замене іх праваслаўнымі маскоўскага выдання. У Наваградку 2. IV. 1834 г. група вуні-

105. (Theiner A.). *Vicissitudes de l'Eglise Catholique des deux rites en Pologne et en Russie, par un prêtre de la congrégation de l'Oratoire, précédé d'un avant-propos par le comte de Montalambert*, Paris 1843, T. I. star. 215.

106. P. Martinov S. J. *Le plan d'abolition de l'Eglise grecque-unie. «Etudes religieuses»* Paris 1873.

яцкіх съвятароў у ліку 56 падала на рукі яп. Семашка пратэст супраць такое замены. Усе яны за сваю адвагу па загаду цара мусілі адпакутаўшаць па году ў манастырскіх турмах і хто пасля гэтага яшчэ адмаўляўся прымець маскоўскія службенікі падлягаў далейшым пакаранням (107). Пад націскам цара 7. 2. 1834 г. Вуніяцкая Калегія выдала забарону друкаваць вуніяцкія кнігі і пастанавіла паступова замяніць усе вуніяцкія службенікі сынадальнымі маскоўскімі. У 1835 г. утворана Сакрэтную Камісію для скасавання Вунії. Ад 1937 г. зачалася ліхаманкавая падрыхтоўка для абвешчання акту знишчэння Вунії; уздоўж і ўпоперак Беларусі ездзіў Семашко з сваімі агентамі і зъбіраў подпісы ў съвятароў. Пры гэтым супраць тых, што адмаўляліся даць подпіс на згоду аб татоўнасьці пераходу ў праваславіе, акрамя застрашвання ўжываліся розныя спосабы пакарання — найчасцей манастырскія турмы і ссылкі.

Гэта сухое храналягічнае пералічэнне супрацьвуніяцкіх пастановаў і мерапрыемстваў, але колькі за кожна з іх рабілася гвалтаў, колькі прыносіла цярпеньня беларускаму народу, толькі Бог адзін ведае. Самыя вуніяты як мелі найменшага права сказаць нават і слова ў сваёй абароне. Расейская імперыя — гэта не Рычыпаспалітая, дзе праваслаўныя, калі ўважалі, што ім дзеяцца крыўда малі выдаваць кнігі і брашуры ў сваёй абароне, выглошваць ў сойме і сэнаце прамовы абвінавачваючы каталікоў. У Расейскай імперыі вуніяты як мелі ані права, ані магчымасці падаць нават вестку ў вольным съвеце аб сваім цярпеньні. Нават у Рым даходзілі толькі афіцыйныя акты аб супрацькаталяцкіх захадах. Аб тым-жэ, што дзеялася ў паасобных парахвіях вестак даходзіла вельмі мала, як тэта відаць з пазнейшае прамовы папы Рыгора XVI і выстаўкі дакументаў (108).

Акцыя зъбірання подпісаў трывала даволі доўга, бо вялася індывідуальнымі спосабам, каб праз гэта можна было лягчэй «узьдзейнічаць» на вуніяцкіх съвятароў. І бедныя съвятары, застрашаныя жалюгодаю доляю тых, што адмовіліся даць подпіс адступства, звязаныя сям'ёю і да таго ўсяго на маючы ніадкуль кіякае падтрымкі, апынуўшыся сам-на-сам з сваім япіскапам-зраднікам, у вялікай колькасці заломліваліся і давалі «дабравольна» вымаганы ад іх подпіс. Паводле афіцыйных даных самога Семашкі назъбірана подпісаў ад 1243 чавалек, але паводле тых-жэ

107. Іосиф Семашко, Митрополіт Літоўскій. Записки, Т. I. СПБ., 1883, стар. 74-80.

108. Allocuzione della Santità di... Gregorio P. P. XVI... Seguita da una Esposizione corredata di documenti sulle incessanti cure della stessa S. S. a riparo dei gravi mali da cui è afflitta la Religione Cattolica negli J. e R. Dominii di Russia e Polonia. Roma 1842.

даных 593 вуніацкіх съятароў, не зважаючи на ніякія пагрозы, на адрез адмовіліся даць подпіс і пераходзіць у праваславіе (109). Усіх гэтых ад-важных съятароў паразылана ў манастырскія тырмы, часткава ў самай Беларусі, як Бытэн, Журовічы, але большую частку выслана ў глыб Расеі, у Курск, Суздаль, а частка павандравала ў Сібір. Агулам тады выслана з Беларусі і Украіны 160 съятароў.

Так падрыхтоўваўся ґрунт для абвешчанья акту скасаванья Вунії. Калі прыняць пад увату патпярэдня мярапрыйемствы, дык гэтая падрыхтоўка трывала амаль 50 гадоў і за гэты час прывязаныне беларускага народу да свае веры нічуть ня зменышылася, дзеля гэтага калі набліжаўся час скасаванья Вунії Сакрэтны Камітэт для Зынішчэння Вунії паважаў баяўся выбуху бунтаў і даручыў генэрал-губэрнатару Долгорукаву выклікаць на Беларусь больш войска (110).

У такіх абставінах Ёсіф Семашко і ягоныя супрацоўнікі, што кіравалі Усходнекаталіцкую Царкву, зъехаліся ў Полацку 12 лютага 1839 г. і паслалі цару Мікалаю афіцыяльную заяву аб сваім жаданні прыяднацца да праваславія. Цар заяву «ласкава» прыняў, але абвешчаныне гэтага акту адбывалася паступова, бо дзяржаўныя і рэлігійныя ўлады спадзяваліся, што гэта можа выклікаць бунты (111). Каб прадухіліць бунты на Беларусі зъявіліся шматлікія ваенныя адзьдзелы. У Віцебск 12. III. 1839 г. зъявіўся 29-ты полк казакоў і адразу быў размешчаны ў найбольш падазронных вёсках Віцебшчыны (112). У іншых ваколіцах дзеялася тое самае.

Апісваючы скасаваныне Вунії на Беларусі, праф. Шабатін ставіць пытаныне, якое звычайна расейскія гісторыкі стараюцца або зусім абыходзіць, або пераносіць у іншую плошчу: «Ці былі рэпрэсіі адносна вуніацкіх съятароў, якія супрапоўляліся пераходзяць на праваславіе?» і дае та-кі алказ: «Так, былі. І рабілі іх і Скрыпішын (спэцыяльны пасланык на Беларусь Свяцейшага Сыноду. Увага Л. Г.) і Ёсіф Семашко і дзяржаўныя ўлады на запрос сыналальнага обэр-пракуратуры. Расейская Царква такіх фактаў не хавала. Рабіліся яны ў выпадках, калі паводзіны пакараных выразна выходзілі за межы звычайнае адмо-

109. Ёсіф Семашко, Митрополіт Літоўскій. Запіски, -Т. I, стар. 119.

110. С. П. Мельгунов. Из истории религиозно-общественных движений в России в XIX в., 1919, стар. 89; Проф. И. Шабатин. Из истории воссоединения белорусских униатов. «Журнал Московской Патриархии», №р. 11, 1951, ст. 53.

111. М. Я. Морошкин. Возсоедиленіе Уніі. 1872, ст. 91; И. Семашко. Запіски. Т. I., ст. 132.

112. Adrien Boudou S. J. Le Saint-Siège et la Russie, T. I. Paris 1922, star. 227.; Stcherbatov. Le Feld-maréchal prince Paskievitsch, sa vie politique et militaire, Pbg. 1898, T. V. star. 158.

вы ад прыяднання да Праваславія; на сваім мэй-цы аб гэтым скажам» (113).

Нажаль Шабатін ня выканаў саве абяцанкі і аб прасъледаваныні нічога не сказаў. Да таго ягонае цверджаныне быццам Расейская Царква не хавала фактаў рэпрэсіяў, паважна разыміна-еца з праўдаю. Калісь было зъявілася некалькі большых расейскіх публікацыяў аб скасаваныні Вунії, але ў іх аб рэпрэсіях гаварылася быццам аб мерапрыемствах, якія мелі на мэце забяспечыць свабодны пераход да праваславія (114). Не бракавала публікацыяў і з звычайнаю хлусьнёю, напрыклад Батюшкоў кажа, што на Беларусі было ўсяго 15 упорных вуніацкіх съятароў, але і яны, калі «былі сасланы ў вялікарасейскія епархіі, дык большая частка з іх пакаялася і была вернена дамоў» (115). Бальшавікі ў сваёй супрацькатализмскай літаратуры агулам прамоўчаюць аб прасъледаваныні вуніятаў (116), бо самі пра-сыледуюць яшчэ горш. А ў расейскіх зарубежных публікацыях пераважна запірэчваюць існаваныне прасъледаваныня. Напрыклад Нікалаеў бязълажна цвердзіць, што Вунія «развалілася пры першым сутыку з праваславіем» (117). Гэта крайнє засыяльлэнне, у якім чалавек ня хоча бачыць змаганыя, што трывала 50 гадоў.

Усе мярапрыйемствы супраць усходнекаталіцкай Царквы расейская ўлада старалася праводзіць так, каб аб іх за межамі Расеі ведалі як-найменш і пры tym стварала такія абставіны, каб нават тыя весткі, што праоочвалася за траніцу, ня лішне разгaloшваліся. Калі нішчылася Усходнекаталіцкая Царква, дык Заходнекаталіцкая на абшары Расейскай імперыі праадўжала існаваць далей і нават пабольшыла лік сваіх вернікаў, але і над ёю заўсёды вісела пагроза, што і на яе можа абрушыцца гнеў цара. Дзеля гэтага ў Рыме трymаліся тактыкі асьцярожнасці. Нават прамо-ву папы Рыгора XVI з 22. XI. 1839 аб прасъледаваныні і скасаваныні Вунії абвешчана ў рымскай прэсе ў скарочанай форме, апускаючы ўсё, што адносілася да цара. Як потым выявілася, гэта толькі раззухвалъвала цара Мікалая I. Ён, даве-

113. Проф. И. Шабатин. Из истории воссоединения белорусских униатов. «Журнал Московской Патриархии», №р. 11, 1951, стар. 56.

114. Больш абышырны з іх: Кояловіч М., Исторія воз- соединенія Западно-руssкихъ Уніатовъ старыхъ времен, СПб. 1873; Морошкинъ М., Возсоедиленіе Уніі, 1873; Шавельскій Г., прот. Постѣднее воз- соединеніе съ Православной Церковью униатовъ Бѣлорусской епархіи (1833-1839). СПб. 1910.

115. П. Н. Батюшковъ. Бѣлоруссія и Літва. С.-Петербургъ, 1890, стар. 362.

116. Як прыклад могуць служыць кнігі: Д. Е. Михне-вич, Очеркі из истории католической реакции (Иезуіты). Москва, 1953; М. М. Шейнман. Крат-кий очерк истории папства, Москва 1952.

117. К. Н. Нікалаев, Восточный обряд. Паріж 1950, стар. 99.

даўшыся аб асыцяржнасці Ватыкану, з радасці заціару руکі і казаў галоўнаму начальніку паліцыі Бэкэндорфу: «Ну вось, адна добрая справа скончана, цяпер чарга на лацінікай!» (118).

Аднак пакуль браца за лацінікай, трэба было перш да канца зылікідаваць усходнікай.

118. Adrien Boudou S. J. Le Saint-Siège et la Russie. T. I. Paris 1922. s. 226.

Міма афіныяльнага аскасавання Вуніі ў 1839 г. на абшары Беларусі яшчэ было соткі вёсак, якія на адрэз алмаўляліся прымаса праваславіе нават тады, калі ў іхных цэрквях прысыпаліся праваслаўныя расейскія бацюшкі. Такія вёскі абвяшчаліся «упорствуючымі» і супраць іх вялося змаганье з ўсёю жарстокасцю, на якую была здольная расейская жандармерыя.

(Працяг будзе).

НА РЭЛІГІЙНАЙ НІВЕ

НА СЛАВУ ВАЛАДАРКІ НЕБА І ЗЯМЛІ

Таму, што гэты нумар часапісу выходзіць з вялікім апазыненнем, і да гэтага часу ўжо зявіліся ў «Бацькаўшчыне» і «Зынічу» даволі вялікія справарадачы аб рымскіх урачыстасцях, дык абліжуемся тут кароткаю інфармацыяю аб іх.

Марыйскі 1954 г. Год суправаджаўся ў Рыме і ўсім каталіцкім сьвеце шматлікімі урачыстасцямі, але найбольшымі і найважнейшымі з іх былі тыя, што адбываліся ў Рыме між 24 кастрычніка і 1-га лістапада. Тады адбыліся ў Рыме Міжнародныя Марыялётгічны і Марыйскі Кангрэсы ў якіх удзельнічалі найвыдатнейшыя багасловы з усяго вольнага сьвету і мелі свае даклады на марыйскія тэмы. Програма Марыялётгічнага Кангрэсу была надзвычайна багатая. Даклады адбываліся ажні ў 34 сэкцыях. Між імі была сэкцыя прасльедаване Царквы, у якой удзельнічалі 19 нароўдаў, у тым ліку і беларусы. У рамах тэтае сэкцыі 26 кастрычніка кс. др. П. Татарыновіч прачытаў рэфэрат «Слаўны памятнік беларускага старапабожніцтва да Найсьвяцейшай Дзевы».

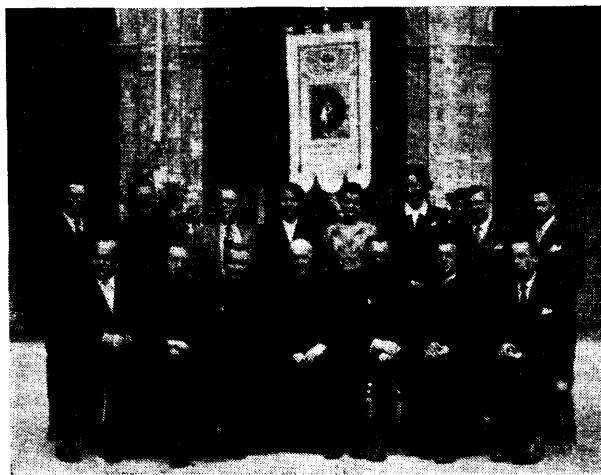
Адначасна з дакладамі ўсіх Багародзіцы ўслыхалі Яе на велічных канцэртах. Для беларусаў незабыўным будзе канцэрт, што адбыўся ў чэсьці Прасльедаване Царквы вечарам 30 кастрычніка. Тады пасля прамоваў высокіх царкоўных дастойнікаў выступалі хоры з літургічнымі съпевамі. Наступна былі салёвія нумары; выступалі толькі: баўгарка, беларус — Пятро Конюх і кітайцы — сужонкі Ву. Усе яны з вялікім майстэрствам выконвалі свае нумары, але бадайшто найбольшае ўражэнне зрабіў магутны бас Пётры Конюха. Заканчэнне канцэрту перанесла слухачоў ў нябесныя вышыні — такое ўражэнне перажывалі слухачы і глядачы аглядаючы інсцэнізацыю інвакацыяй Лёрэтанскае Літаратуры: Карапала Ангелаў, Карапала Дзеваў, Карапала Мучанікаў, што яе выканалі вучаніchy католіцкіх школаў пад кірауніцтвам праф. Грацыя Коста.

На працягу ўсяго тыдня штораніцы кожная нацыянальная група паасобку і супольна з іншымі ладзілі урачыстыя багаслужэнні. Беларус-

кая група распачала свае рымскія багаслужэнні 24 кастрычніка Службою Божаю ў базыліцы сьв. Пятра на гробе сьв. папы Пія Х-га — адправіў яе а. Уладзімер Тарасевіч. З іншых багаслужэнняў больш урачыстыя харектар мела: Служба Божая перад іконаю Жыровіцкага Багародзіцы ў царкве айцоў Базыльянаў, яе адправіў 27. Х. а. Леў Гарошка з дъядчнам Кастусём Маскалікам і урачыстая архірэйская Служба Божая ў базыліцы Сьв. Марыі Большаша, якую адправіў 31 кастрычніка Я. Э. Іван Бучка ў саслужэнні беларускага, труніскага, расейскага, румынскага і украінскіх съвятараў і ў прысутнасці шматлікіх высокіх царкоўных дастойнікаў.

У ўядзелю вечарам 31 кастрычніка адбылася велічная працэсія перанясіяння стараветнае цудатворнае іконы Salus Populi Romani, (якая вельмі падобная да нашае Смаленскага іконы) з базылікі Сьв. Марыі Большаша ў базыліку сьв. Пятра. Толькі ў Рыме — цэнтры Сусьветнае Царквы — магчымы тэткія працэсіі. У ёй удзельнічалі групы ад усіх італьянскіх дыяцэзій і групы прадстаўнікоў амаль ад усіх народаў сьвету з сваімі сцягамі — усіх сцягоў было каля 480. Беларуская група ў працэсіі была даволі колькасная, бо да беларусаў далучыўся адзін сірацінеш, дзе ёсць ў вялікай пашане копія іконы Жыровіцкага Богамаці. Доўга трывала працэсія, але пасля яе сканчэння вернікі чамусці не сипяшаліся пакідаць перапоўненае плошчы перад базылікам сьв. Пятра.

Назаўтра 1-га лістапада базыліка сьв. Пятра напоўнілася па берагі. Пасля Службы Божае гучныя воллескі і ювялы вернікаў паводле рымскага звычаю азначалі, што Свяцейшы Айцец ужо ў базыліцы, ягонае ablічча аскета звязе дабратую і нявымоўнаю любоўю. Неяк сама напрошвалаася думка — вось непамыльныя знакі, што тут Хрыстос даручыў дачаснае кірауніцтва Свае Царквы. Пасля кароткае цэрэмоніі ўшанавання карыналамі Свяцейшага Айца, ён абвяшчае Марью Валадаркай усіх установаў, назначае съвата на Яе чэсьць у дзень 31 траўня і ўканцы каране іконы Salus Populi Romani. Хюр сипявае «Цябе Бога хвалім», Свяцейшы Айцец,

Удзельнікі Тыдня Студыя ў БАКА «Рунь» і Міжнароднага Марыялягічнага Кангрэсу ў Рыме

багасловячы вернікаў, апушчае базыліку і ўслед за ім вернікі выходзяць з базылікі, выносячы ў сэрцы якісьці таёмы съветач веры і разносяць яго па ўсіх закутках съвету.

УЛАДА ЦАРКВЫ НЕ АБМЕЖАВАННАЯ ТОЛЬКІ ДА РЭЛІГІЙНЫЙ РЭЧАУ

Прымаючы на спэцыяльнай аудыенцыі 3-га лістапада кардыналаў, архібіскупаў і біскупаў, Свяцейшы Айцец Пій XII выступіў востра супраць тых съвецкіх і рэлігійных дзеячоў, якія хапелі-б абмежаваць дзейнасць Царквы выключна за рэлігійных справаў. Ён з націкам заявіў, што акрамя чиста рэлігійных справаў да рэсурсу Царквы належанаць так-жа прыродныя правы, іх пашыненне і прыстасаванне, а так-жа ўсё тое, што датычыць маралі.

ЗАКРЫЦЦЁ МАРЫЙСКАГА ГОДУ

Урачыстасць закрыццё Марыйскага Году ў Рыме адбылося 8-га сінегня 1954 г. Здароўе не дазволіла Свяцейшаму Айцу асабіста выкананць гэты абрац. Урачыстую Службу Божую на папскім аўтары ў базыліцы Святое Марыі Большое адправіў Я. Эм. Кардынал Мікара. А папалудні ў той-жа базыліцы сабраліся вернікі і духавенства на чале з Я. Эм. Кардыналам Тіссэранам дэканам кардынальская калегіі і пасля кароткага багаслужэння на заканчэнні Марыйскага Году, выслушалі праз радыё прямову Свяцейшага Айца Пія XII.

МОНС. МОНТИНІ — МІЛЯНСКІМ АРХІБІСКУПАМ

Дагэтуleshні просакратар Кангрэшы Стану шырокаведамы з свае актынае дэйнасці моес. Монтіні назначаны 3-га лістапада Мілянскім Ар-

хібіскупам. Ягонае высьвячэнне адбылося ў базыліцы съв. Пятра ў Рыме і мела вельмі ўрачысты характар. Свяцейшы Айцец, ня могучы быць асабіста прысутным на съвячэнні, перадаў праз радыё сваё апостольскае багаславенства.

ТЫДЗЕНЬ КАТАЛІЦКИХ ІНТЭЛЕКТУАЛІСТАЎ

Французская Тыдні Каталіцкіх Інтелектуалістаў ужо маюць за сабою паважную традыцыю і карыстаючыся вялікім посыпехам дзякуючы актуальнасці тых праблемаў, якія яны парушаюць. Сёлетні Тыдзень адбыўся ў Парыжу між 7-15 лістапада і быў прысьвечаны агульной тэмэ: «Што ёсьць чалавек?». Глыбокія зъвестам даклады найвыдатнейшых французскіх прадавых інтелектуалістаў заўсёды сцягвалі публічную салю слухачоў. Такое паважнае зацікаўленыне грамадзтва рэлігійнымі пытаннямі можна рахаваць сучяшаючым знакам часу.

МОНС. РЮПП — БІСКУПАМ

Шырокаведамы ў Парыжу і ў Францыі гэнэральны вікары для чужынскіх місіяў і паражвія ў Парыжу, а так-жа гэнэральны дырэктар для эміграцыйных справаў і член Высокай Рады для справаў эміграцыі ў Францыі монс. Іван Рюпп назначаны тыт. біскупам Аркі і памоцнікам Архібіскупа Парыжу. Як было павядомлена ў папярэднім шумару нашага часапісу, Я. Эм. Кардынал Фэльтэн назначаны ардынарем для каталікоў усходняга абраду ў Францыі, цяпер праз назначэнне біскупа памоцніка чужынскія місіі і паражвіі ў Парыжу атрымалі кананічнае афармленыне свайго асобнага душпастырства для сваіх суродзічаў і таму ня дзіва, што назначаны монс. Рюппа біскупам выклікала агульнае задаваленыне ў чужынскіх кругох.

У ІЗРАІЛІ ЗҮНІШЧАНА ХРЫСЦІЯНСКУЮ ВЁСКУ

На ашары Ізраіля ўсяго 5 км. ад лібанскіх граніць знайходзілася вёска Кафр-Бірам, заселеная выключна хрысціянамі (620 маронітаў, 50 грэка-католікаў). У часе ізраільска-арабскае вайны ў 1948 г. адносіны ізраільскае ўлады да насельніцтва тae вёскі спачатку былі добрыя, але хутка цывільная ізраільская ўлада частку жыхароў вёскі запрасіла перасяліцца ў суседнюю вёску, а другую частку жыхароў перасялілі ў Лібан і ад таго часу ніколі жыхаром Кафр-Бірам не дазволена вярнуцца назад. Нядайна ізраільская самалёты скінулі на Кафр-Бірам запальваючыя бомбы, і пасля гэтага, тое чаго ня мог зынішчыць пажар, зынішчака дынамітам. Ад калішняе хрысціянскае вёскі асталіся толькі руіны.

ПАМЁР Я. Э. РАМАНАЎ

У Баўгарыі, падобна як і ў іншых падсавецкіх краінах, вядзенца бязупынны наступ супраць

Каталіцкае Царквы. Пасъля галоснага суду над Я. Э. Аўгена Басілкам ў каstryчніку 1952 г. быў арыштаваны і засуджаны на 20 гадоў Я. Э. Іван Раманаў Апостальскі Вікарый ў Сафіі. Нядайна дайшлі весткі што ён памёр у турме. Дня съмерці няведама.

РЭЛІГІЙНЫ КАНФЛІКТ У АРГЭНТЫНЕ

Калі дзе дзяржаўная ўлада знойдзеца ў руках аднае партыі з таталітарным нахілам, дык рашей, ці пазней яе кіраўніцтва пачне прэтэндаўца на непамыльнасць і тады да канфлікту з царкоўнымі кіраўніцтвам астaeцца толькі адзін крок. Апошнім часам выглядае, што гэты крок зрабіла пэронастаяская партыя ў Аргэнтыне. Не зважаючы на тое, што ў Аргэнтыне насельніцтва ў 99% каталіцкае, там распачалася перш вострай кампанія ў прэсе супраць некаторых каталіцкіх кіраўнікоў і арганізацыяў, наступна абвінавачана некаторых біскупau у падрыхтоўцы апазіцыі да сучаснае ўлады, арыштована некалькі съявтароў, пазвольняна шматлікіх прафэсароў у каталіцкіх факультэтах, абвешчана права разводу не зважаючы на пратэсты епархай. На ўсе атакі пэранізму аргэнтынскія біскупы адказалі ў супольным пастырскім лісьце 5-XI, заяўляючы, што яны будуть бараніць прынцыпы каталіцкае науки ўсюды, дзе-б ня былі гэтыя прынцыпы загрожаны.

ПРЫЗНАНЬНЕ НЕХАЦЯ

Цэнтральны камітэт камуністычнае партыі ў СССР апублікаваў у «Правде» 11-га лістапада пастанову «Аб памылках у правядзеніі наукоўца-атэістычнае пропаганды сярод насельніцтва». Гэта пастанова тым важная, што яна ясна съязвярджае хлускню дагэтульшніх савецкіх цверджаньняў аб свабодзе рэлігіі ў СССР. У ёй навыразней у съвеце кажаца, што ў бязбожнай пропагандзе на абшары СССР «дапускающа

зняняважлівия выпады супраць духавенства і вернікаў», а «ў радзе раёнаў з боку мясцовых арганізацыяў і юсцебных людзей дапушчаны выпадкі адміністратуўнага ўмяшання ў дзейнасць рэлігійных аб'еднанняў і груп, а таксама трубых адносінаў да духавенства...».

Некаторая частка прэсы вольнага съвету гэтае признаньне прыняла быццам знак змены на лепшае ў адносінах камуністаў да рэлігіі. У са-праўднасці аднак гэта пастанова нічога добрага не варожыць, бо ѿ ёй-же ўканыи кажаца, што «выпраўленыя памылак, дапушчаных у антырэлігійнай пропагандзе, не павінна прывесыці да аслаблення наукова-атэістычнае пропаганды, якая зьяўляеца асноўнай часткай камуністычнага выхаваньня працоўных».

У звязку з гэтаю пастановаю трэба прыпомніць, што яна ня першая. Ужо неаднойчы пры розных нагодах большавікі съязвярджалі факт, што яны прасыледуюць рэлігію і што яе гэткім чынам ня могуць зьнішчыць. Такія признаныні толькі съведчаньце аб зьмене тактыкі, але ня мэты.

ПРАСЬЛЕДАВАНЬНЕ ў КІТАІ ПРАДАЎЖАЕЦА

Пасъля выгнанія з Кітаю ўсіх эўрапейскіх каталіцкіх місіянароў кітайскі камуністычны ўрад узмоцніў наступ супраць кітайскага каталіцкага духавенства. Арыштована шмат кітайскіх съявтароў і аб долі большасці з іх няма ніякіх вестак. Свайго часу была распачата моцная акцыя камуністаў, каб заснаваць незалежную ад Рыму «Кітайскую Каталіцкую Нацыянальную Царкву», але да яе не далучыўся ніводзін съявтар. Вернікі з прыкладна вытрываласцю не паддаюцца камуністычнай агітацыі і супраціўляюцца ўсякім намовам адступства. Сёлета ў траўні тысячы кітайцаў каталікоў адбывала паломніцтва ў кітайскае Марыйскае места прошчаў Шэ-Сан калі Шанхаю.

БЕЛАРУСКАЯ ХРОНІКА

НА МІЖНАРОДНАЙ НІВЕ.

Акадэмія ў чэсьці мітр. Андрэя Шэптыцкага

У Вэстмінстэрскай каталіцкай салі ў Лёндане 12 снежня адбылася ўрачыстая акадэмія ў чэсьці вялікага украінскага мітратпаліта Андрэя Шэптыцкага з нагоды дзвясятых угодкаў ягонае съмерці. На праграму злажыліся даклады, дэкламацыі, прафесіі і съпэў солё.

Асноўны даклад аб жыцці і дзейнасці Мітратпаліта прачытаў тэнэральны вікарый Апостальскага Візітатара Украінцаў для Вялікай Брытаніі а. Аляксандар Маліноўскі, наступна ад імя ангель-

паў прамаўляў маёр Кірк, ад імя беларусаў — а. Чэслай Сіповіч, ад палякаў — інж. Сыцібор-Рыльскі.

На акадэміі прысутнічалі Я. Эм. Кардынал Грыффін,mons. Варлёк, прадстаўнікі ўсіх украінскіх арганізацыяў у Англіі і шмат госьцяў ад іншых нацыянальнасцяў. У сваёй кароткай прафесіі Кардынал Грыффін парадкую ў мітратпаліта Шэптыцкага з вялікім царкоўнымі дастойнікамі апошніх часоў Кардыналам Мэрсье і Кардыналам Фаульгаберам. Ён так-же заўважыў, што палякі ня любілі мітр. Шэптыцкага за ягоную дзейнасць дзеля злучэння Цэркви. Кардынал Грыффін адведаў Польшчу пасъля вайны і міма найлепшага

Уражэньня, якое ён вынес з гэтых адведзінаў, ён бачыць так-жа і дрэнныя рысы ў дзеянасьці палякаў і не бацца аб іх гаварыць публічна.

Трэцяя сесія ФІТКРЭ

Рада Міжнароднае Фэдэрацыі Хрысьціянскіх Работнікаў Эмігрантаў і Уцекачоў (ФІТКРЭ) на сваёй трэцяй сесіі 18 і 19 сінэжня ў Парыжу, выслушалаўшы справаздачу гэнэральнага сакратара, разважала над патрэбам і магчымсцю мець сваё прадстаўніцтва ў сіндыкальным картэлі краінаў Эўрапейскага Аб'еднання Вугля і Сталі; дамагацца картаў вольнага падарожжа для работнікаў у гэтых краінах, прыстасаваньня Жэнэўскае канвенцыі адносна праўнага становішча ўцекачоў, разъмеркаваныя фондаў Высокага Камісарыяту Аб'еднаных Нацыяў для ўцекачоў і для арганізацыяў; ролю душпастырства ў сіндыкальным русе і інші. Анондна кожна з разгляданых справаў былі прынятыя адпаведныя пастановы і перасланыя кампетэнтным установам. На ўсіх паседжаніях Рады акты ўна ўдзельнічала беларуская делегацыя ад Аб'еднання Беларускіх Хрысьціянскіх Работнікаў у Францыі.

БАЦЬКАЎШЧЫНА

Рынак у Клецку ў 1939 г.

Бязбожная пропаганда прадаўжаеца.

Пасля таго, як ЦК камуністычнае партыі ў Маскве апубліковала пастанову «Аб памылках у правядзеніні навукова-атэістычнай пропаганды сярод насельніцтва» 11 лістапада, на наступны дзень гэту пастанову перадрукавала менская «Звязда» і іншыя менскія газеты і незабаўна ўва ўсіх беларускіх савецкіх газетах і часапісах началі зьяўляцца артыкулы нібыта больш навуковага бязбожнага характару розных савецкіх «кандыдатаў навук». І так 13-XI у «Звяздзе» зьявіўся артыкул І. Новікова «Аб паходжаныні чалавека», 21-XI М. Рэзынікова — «Паходжаныне зямлі і плянэт»,

26-XI В. Сікорскага — «Як узынікла рэлігія» і інш. Адначасна Дзярж. Выд. БССР выдала некалькі перакладаў расейскіх бязбожных брашураў.

Характэрна, што ў гэтай бязбожнай кампаніі ад некаторага часу амаль ня сустракаецца слова «бязбожнік». Відавочна яно дзеля свайго грубіянскага зъместу стала нямодным і яго паусюдна замяняюць словам «атэіст» нібыта менш грубіянскім. Бязбожнікі не заўважваюць, што гэтым самым яны выказываюць асуджэнне сваёй грубіянскай працы.

Вымоўнае съведчаньне,

Ад 5-га сінэжня 1954 г. Беларуская Сельска-Гаспадарчая Акадэмія ў Горы-Горках пачала выдаваць шматтыражны тыднёвік (2.500 экз.) для студэнтаў «Советскі Студент». Ад студзеня 1955 г. мае выходзіць новы месячнік «Здравоохранение Белоруссии» — Абодва новыя пэрыядычныя выданыні рэдагуюцца выключна па расейску. Гэткім чынам ранейшая маска «сацыялістычнага зъместу і нацыянальнае формы», пад якою хаваўся расейскі шавінізм і імперыялізм спадае дазвання.

АНГЛІЯ

- На заканчэнні Марыйскага Году рэктар Беларускай Каталіцкай Місіі ў Англіі а. Чэслau алправіў 8-га сінэжня ў капліцы Дому Айцоў Марыянаў у Лёндане ўрачыстую Службу Божую і пасля гэтага меў даклад на тэму: «Непарочнае зачатыце Н. Дз., Марыі ў творах усходніх айцоў Царквы». Ня гледзячы на дрэннае надвор'е так на багаслужэнні як і на дакладзе было шмат беларусаў і чужынцуў.
- У капліцы беларускага Марыйскага Дому ў Лёндане ёсьць іконы вялікае мастацкае вартасці. Нідаўна Беларуская Каталіцкая Місія ў Англіі выдаваў рэпрадукцыі трох іконаў у форме паштавак. У далейшым намечана выдаць ішчэ некалькі такіх паштавак, між якімі будуть: ікона Смаленская Багародзіцы і ікона Заступніка Беларускага Народу. Кожная паштоўка ў Англіі каштует адзін шылінг і 6 пэнсаў. Купіць іх можна ў а. Чэслава Сіповіча. Ягоны адрес паданы на другой старонцы вокладкі гэтага часапісу,
- **Зборка грошаў на куплю беларускага Дому Айцоў Марыянаў** ужо прынесла 300 фунтаў. Хоць гэта немалая сума, але яна ішчэ далёкая да таго, каб можна было асягнуць намечаную мэту і таму просіцца ўсіх суродзічаў дапамагчы сваімі шчодрымі ахвярамі хутчэй здабыць сталы аседак для беларускага духовага асяродку на эміграцыі.
- На пачатку сінэжня прэз. М. Абрамчык адведаў Англію і пры гэтай нагодзе прачытаў даклады ў большых беларускіх ясіродках на актуальныя беларускія тэмы: 11-XII у Лёндане, 12-XII у Бірмінгаме, 18-XII у Брадфордзе, 19-XII у Ман-

чэстэры, дзе якраз таго дня адбылося **высьвячэнне новакупленага Беларускага Дому.**

АРГЭНТЫНА.

Згуртаванье Беларускіх Камбатантаў у Аргэнтыне ладзіла 28-XI акадэмію для ўшанаваньня 34-ых угодкаў Слуцкага Чыку. На праграму акадэміі злажыліся: музыка з дыскаў, рэфэраты і сьпевы вайсковых і патрыятычных песень.

БЭЛЬГІЯ.

● З пачаткам новага акадэмічнага году ажывіта оваю працу **Беларускае Студэнцкае Згуртаванье** ў **Лювэне**, Дня 2-XI адбыўся гадавы сход БСЗ. Справаздача старшыні ўступаючая управы Я. Запрудніка была кароткаю, але прараблене працы было шмат. За прызнаныне сход даў ўступаючай управе абсалюторию з падзякай. У склад новае управы выбрана: старшыня — М. Ягаўдзік, заст. старшыні — Т. Цімафейчык, сакратар — М. Галоўка, скарbnік — Я. Жучка, адміністратор — А. Лазанаў,

● Сёлета, калі значна зменшыўся лік беларускіх студэнтаў у Лювэне, выпадае на долю **Саюзу Беларусаў** у Бэльгіі больш як дагэтуль зактывізаваць сваю дзейнасць. Аб гэтым съвечды ў гадавы Сход СББ, які адбыўся 24-X ў Лювэне. Справаздача ўступаючай управы і рэфэратаў была вялікая і суцяшаючая, а новавыбраная галубоная управа СББ атрымала ў спадку магчымы больш працы, чым ёй намечана на сходзе.

ГІШПАНІЯ.

Канцэрт беларускае песні і музыкі

У міжнароднай Калегіі сьв. Якуба ў Мадрыдзе, дзе жывуць студэнты з дзесяці розных нацыянальнасцяў, беларускія студэнты дня 28 лістапада наладзілі канцэрт беларускае песні і музыкі з грамафонных дыскаў у выкананьні лювэнскага Беларускага Студэнцкага Ансамблю пад кірнуніцтвам М. Равенскага, беларускіх народных песенняў у выкананьні хору Р. Шырмы і Р. Пукста і мэлёдый у беларускіх народных танцаў у выкананьні І. Жыновіча, Вялікая калегіяльная саля была перапоўнена студэнтамі з Калегіі і шматлікімі госьцямі. На абліччы прысутных відаць было і захапленыне ад красы беларускіх мэлёдый і зьдзіўленыне ад іх багацця. Бура воллескаў вымоўна съведчыла аб агульным задаваленіні канцэртам. Мала хто з прысутных разумеў словаў беларускіх песен, але ўсе разумелі мэлёды, бо «яны лёгка даходзяць да сэрца», як гэта трапіла азначаў адзін прысутны вэнэзуэлец.

З. Ш. А.

● Сёлета пачынаючы ад першага лістапада акруговая управа БАЗА адчыніла школу для дзяцей у **Мангатон**. Тымчасам заняткі адбываюцца толькі па суботам ад 10 да 12 гадзін,

● **Беларускі Інстытут Навукі і Мастацтва** ў Нью Ёрку апошнім часам здабыў вартасны, ніведамы дагэтуль, біяграфічны матэрыял пра Алёізу Пашкевічанку-Цётку ад яе мужа Кейрыса.

● **Літаратурная Сэкцыя БІНІМ** 30-га каstryчніка, праслушаўшы ўрывак з новае аповесьці Я. Юхнаўца, дыскутувала аб літаратурных асаблівасцях пісьменніка. Падобная дыскусія адбылася 13-XI ад паэзіі Р. Крушыны, а 11-XII адбыўся аўтарскі вечар Майселя Сяднёва.

● Для ўшанаваньня 34-ых угодкаў Слуцкага Чыну і палёглых змагароў сёлета 28 лістапада ў Нью Ёрку съвятары БАПЦ адправілі саборную Службу Божую і паніхіду, а папалудні того дня ў салі Вышынгтон Ірвінг Гай Скул адбылася акадэмія з адпаведным рэфэратам і ўдала выкананаю багатую мастацкаю часткаю.

● **Беларуска-Амерыканськае Задзіночанье** ўзбагацілася яшчэ адною новаю ўстановаю: 5 снежня ўтворана жаночую сэкцыю гэтае арганізацыі.

● Нью Ёрскі адзьдзел **Згуртаванья Беларускае Моладзі** зладзіў 6-XI удалы канцэрт-баль.

ІТАЛІЯ.

Тыдзень Студыяў БАКА «Рунь»

Сёлетні Тыдзень Студыяў БАКА «Рунь» быў спалучаны з удзелам у Міжнародным Марыйскім Кангрэсе ў Рыме. Асобныя даклады для сяброў «Руні» прачытаў а. Леў Гарошка на тэму «Культ Багародзіцы на Беларусі» і а. др. Чэслau Сіповіч на тэму «Д-р Францішак Скарына — паклоннік Багародзіцы». Час між паасобнымі імпрэзамі Марыйскага Кангрэсу і ўрочыстасцяў сябры «Руні» выкарыстоўвалі для адведваньня Рыму і ягоных багатых рэлігійных і гістарычных памятак.

Агульны Зьезд БАКА «Рунь».

Як у папярдніх годах, так і цяпер Беларускае Акадэмічнае Каталіцкае Аб'еднанье «Рунь», карыстаючы з Тыдня Студыяў зрабіла свой агульны пяты з чаргі Зьезд. Адбыўся ён 27 каstryчніка ў паліцы Сальвіяты. Пасля выбару прэзыдый зьезду старшыня ўступаючая управы др. В. Рамук зрабіў кароткую справаздачу з дзейнасці управы за мінулы год, а сябры з Англіі, Бэльгіі, Гішпаніі, Нямеччыны і Францыі падалі справаздачы з дзейнасці сваіх адзьдзелоў. Справаздачы значна дапоўніла ажыўленая дыскусія. Даўшы абсалюторию ўступаючай управе, выбрана новую управу ў такім складзе: старшыня — Я. Пазняк, заст. старшыні — В. Сенкевіч, сакратар — Т. Мазура, скарbnік — Ф. Бартуль. У вольных прапанавах намечана вытычныя для тляну працу на йдучы год. Вялікая расцягнуцца сяброў «Руні» стварае вельмі паважную перашкоду для працы, аднак добрая воля і Божая помач ёсьць зарукаю, што ў далейшым арганізацыя будзе разъвіваць і паглыбляць сваю дзейнасць Богу на Славу і Беларусі на карысць.

КАНАДА.**Параходівія БАПЦ**

Стараньнем Згуртаваньня Беларусаў у Канадзе куплена ў Торонто дом, у якім будзе мясьціща аседак арганізацыі і ў якім уладжана царкву для прыходу БАПЦ. Параходам царквы назначаны новавысыячаны а. Міхась Мацукеўіч. Для пасъянчаныя царквы прыязджаў у Торонто з ЗША яп. Васілі і хор з Кліўлянду.

НЯМЕЧЧЫНА.**Угодкі Слуцкага Чыну.**

У звязку з адкрыццём беларускага адзьдзелу ў радыё «Вызваленне» і пашырэннем дзеянасці Інстытуту для Дасыледаваньня Гісторыі і Культуры СССР, беларуская група ў Мюнхэне значна ўзмоцнілася і для азначэння 34-ых угодкаў Слуцкага Чыну зладжана акадэмія, якое ўжо ад некалькі гадоў ня мела невялікая беларуская група ў Мюнхэне. У царкве на Мозаху а. Ул. Салавей адправіў Службу Божую і сказаў прынагаднае казаньне. Адразу пасъля багаслужэння адбылася там-же на Мозаху акадэмія. Програма была багатая і рознастайная, бо гэтым разам было каму яе ўкладаць і галоўнае, што было каму яе выконваць. Хіба толькі слухачоў на такую праграму было замала. — Расьсяваюча беларусы ўсё больш па вольным съвеце, але і такое расьсяяньне не дарэмнае, як ня быў дарэмным Слуцкі чын. Прыйдзе час і закрасуюць прыгожыя кветкі на магілах слуцкіх герояў і эмогуць вярнуцца верныя сыны Беларусі ў сваю вольную і незалежную бацькаўшчыну.

ФРАНЦЫЯ.**Ушанаваньне Слуцкага Чыну.**

Для азначэння 34-ых угодкаў Слуцкага Чыну ў беларускай капліцы ў Парыжу 14 лістапада была адпраўлена Служба Божая з памінаньнем загінуўшых герояў. Па палудні таго-ж дня ў салі Хрысьціянскага Сындыкату адбылася зборка сяброў Аб'яднаныя Беларускіх Работнікаў у Францыі. Адчыніў яе генэральны сакратар АБРФ М. Наумовіч; ён у сваёй кароткай прамове звязрнуў увагу на значэнне Слуцкага Чыну і перадаў слова прэз. М. Абрамчыку. У сваім зымястоўным дакладзе прэзыдэнт асьветліў коратка асноўныя этапы беларускага вызвольнага змаганьня і даўжэй спыніўся на апошніх асягненнях гэтага змаганьня.

Уканцы зборкі сакратар АБРФ В. Міцкевіч падзяліўся з сябрамі важнейшымі сындыкальнымі навінамі.

**ПРЫСЛАНЫЯ КНІГІ
(Працяг з вокладкі **)**

Leo Okinchevich, The Law of the Grand Duchy of Lithuania: Background and Bibliography. New York 1953, f. 4°, star. 53; Kvetka Vitan, Lavon Vitan-Dubiejkauski. Da 58 uhoodkau naradzeñnia. Vyd. Kryvic Navuk. Tav-va Francisa Skarupy. New York 1954, f. 8°, star. 40.

Vaclau Panucevic, Zamojdz i Litva. Roznyja kraiñy i narody. Tom 1. Chicago 1954, f. 8°, star. 382.

Au service de la famille. Paris 1954, f. 12°, star. 32.

Meletius M. Wojnar OSBM., De regimine Basiliatorum Ruthenorum a metropolita Josepho Velamin Rutskyj instauratorum. Vol. I. Ed. 2. Sumptibus PP. Basiliatorum Romae 1949, f. 8°, star. 218.

M. M. Solowij OSBM., De reformatione liturgica Heraclii Lisowskyj archiepiscopi Polocensis. Sumptibus PP. Basiliatorum, Romae 1950, f. 8°, star. 128.

Biełaruski Kalendar na 1955 hod. Louvain.

**НА ВЫДАВЕЦКІ ФОНД «БОЖЫМ ШЛЯХАМ»
апошнім часам прыслалі:**

(Сумы паданы ў французскіх франках) Аб-к К. 300, Баяроўскі М. 490, Белькевіч М. 350, Буката А. 730, д-р Гайдзель (аўстралійская група Паўдз. Валі) 2.640, д-р Гр-кі Б. 3.500, Гу-эц Г. 1.500, Дамінік І. 980, Дударэвіч С. 1.000, Елешэвіч П. 500, д-р Ж-віч В. 415, Занковіч М. 350, Калеснікевіч М. 600, Карапеўскі М. (група Новая Зэляндыя) 1.600, Качан У 1.000, Кіпель Я. 360, Ліс С. 700, Лось Г. 490, Л-ха М. 200, Мі-люк 1.100, а. Навіцкі 1.000, Н-юк Ч. 680, Пітушка Я. 700, Прыйтыцкі Б. 500, Радзеўскі 800, Р-ка А. 300, Савёнак А. 1.120, Саўко Н. 1.000, д-р Сак-кі С. 1.000, д-р С-ок М. 1.800, Скабей М. 750, Скапец Т. 490, Сенкевіч Г. 490, д-р Ту-ш 1.750, Шчарбук Я. 500, Шумскі П. 1.100.

**АБРАЗОК З ЖЫЦІЯ
ПАКРЫЖАВАНЫЯ НАМЕРЫ**

Група камуністаў у італьянскім мястэчку Сэсто-Сан-Жовані пастановіла зрабіць прагулку ў Люрд, каб там на мейсцы асабіста выясняніць «забабоны», якія звязаны з пячораю, дзе ў 1858 г. зьявілася Маці Божая і дзе ўвесі час дзеюща нязылічаныя цуды. Заплянаване выясняніне скончылася аднак зусім ня так, як гэтага хацелі камуністычныя арганізатары. Партыйныя камуністычныя кіраунікі, якія суправаджалі прагулку, мелі вельмі няпрыемную неспадзеванку, калі ўбачылі, што большая частка ўдзельнікаў прагулкі, камуністаў, пад уражэннем перажываньня перад цудатворнаю статуяю Маці Божая, пабожна кленчылі і шчыра маліліся — там ажыма іхняя памёршая пад уздзеяннем камуністычнае пра-лаганды вера.

З ЪМЕСТ

а. Леў — Месяцістычныя прабоіты	1
а. І. Рымар — Мітрапаліт Андрэй Шэптыцкі	5
а. І. Гарошка — Пад знакам «рускае і польскае веры» (Працяг 4-ы)	8
На рэлігійнай ніве	12
Беларуская хроніка	14
Прысланыя ў рэдакцыю пэрыёдыкі і кнігі	** * **
Абрэзок з жыцця	